

Sociálno-právne poradenstvo

Závažné ochorenia so sebou okrem mnohých zdravotných ťažkostí prinášajú aj pracovné, finančné a sociálne znevýhodnenia. Cieľom tejto príručky je poskytnúť pracovníkom patientskych poradní základnú orientáciu v práve sociálneho zabezpečenia a oboznámiť ich s účinnými právnymi nástrojmi na riešenie najčastejších sociálnych situácií, v ktorých sa pacienti môžu ocitnúť.

INVALIDITA A INVALIDNÝ DÔCHODOK

Invalidný dôchodok má ľuďom, ktorí sú invalidní, aspoň sčasti nahradiť príjem, ktorý by mohli dosiahnuť prácou, ak by boli zdraví. Ide o druh poistenia – pokiaľ človek pracuje, odvádza do Sociálnej poisťovne poistné na dôchodkové poistenie, a v prípade, že nastane poistná udalosť, ktorou je invalidita, Sociálna poisťovňa mu začne vyplácať invalidný dôchodok.

Žiaden zákon nezakazuje poberateľovi invalidného dôchodku pracovať, a to bez ohľadu na to, ako je ohodnotený pokles jeho schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť. To, že je poberateľ plného alebo čiastočného invalidného dôchodku zamestnaný (na plný či čiastočný pracovný úväzok) alebo podniká, prípadne vykonáva inú činnosť, nemôže byť dôvodom na nepriznanie alebo odňatie invalidného dôchodku.

Na to, aby mal človek nárok na invalidný dôchodok, musí spĺňať **tri podmienky - byť invalidný, získať potrebný počet rokov dôchodkového poistenia a ku dňu vzniku invalidity nespĺňa podmienky nároku na starobný dôchodok a nebolmu priznaný predčasný starobný dôchodok.**

Kedy je človek invalidný

Osoba je invalidná, ak má predĺhodobo nepriaznivý zdravotný stav pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40% v porovnaní so zdravým človekom. **Dlhodobó nepriaznivý** je zdravotný stav, ktorý má podľa poznatkov lekárskej vedy trvať dlhšie ako jeden rok. Invalidný dôchodok nie je možné priznať počas liečby ochorenia, ktorá trvá menej ako rok, ak je predpoklad, že po ukončení tejto liečby bude človek opäť schopný pracovať. V takejto situácii je možné poberať nemocenské dávky, a to až po dobu jedného roka (52 týždňov) trvania práceneschopnosti. V prípade, ak má zhoršenie zdravotného stavu trvať dlhšie ako rok, môže sa žiadosť o invalidný dôchodok podať aj počas trvania práceneschopnosti. Vznik invalidity sa v takom prípade spravidla určí od jej ukončenia.

Pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť posudzuje posudkový lekár pobočky Sociálnej poisťovne na základe lekárskeho správ a údajov zo zdravotnej dokumentácie, pričom miera poklesu v percentách sa určuje podľa druhu zdravotného postihnutia, ktoré je **rozhodujúcou príčinou** dlhodobó nepriaznivého zdravotného stavu. Percentuálna miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť pri jednotlivých ochoreniach a ich štádiách je uvedená v Prílohe č. 4 zákona o sociálnom poistení (zákon č. 461/2003 Z. z.), nájdete ju na stránke www.socpoist.sk/legislativa.

V prípade, ak osoba trpí ešte ďalšími ochoreniami, pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť možno navýšiť **o najviac 10% za všetky tieto ďalšie ochorenia spolu**. Vždy však musí ísť o ochorenia, ktoré ovplyvňujú schopnosť pracovať, čiže znižujú celkovú výkonnosť človeka.

Potrebné obdobie dôchodkového poistenia

Získanie potrebného obdobia dôchodkového poistenia je druhou podmienkou vzniku nároku na invalidný dôchodok. Obdobie dôchodkového poistenia je čas, kedy bolo z príjmu osoby odvádzané poistné na dôchodkové poistenie, teda bola zamestnaná, podnikala, bola inak zárobkovo činná alebo

si platila dôchodkové poistenie dobrovoľne. Do potrebného obdobia dôchodkového poistenia sa započítava aj obdobie, kedy za človeka platí poistné štát – a to počas trvania rodičovskej dovolenky, poberania opatrovateľského príspevku a príspevku na osobnú asistenciu.

Koľko rokov dôchodkového poistenia je potrebných, závisí od veku žiadateľa o invalidný dôchodok.

Je to:

- menej ako jeden rok, ak ide o osobu do 20 rokov,
- najmenej jeden rok, ak ide o osobu vo veku nad 20 rokov do 24 rokov,
- najmenej dva roky, ak ide o osobu vo veku nad 24 rokov do 28 rokov veku,
- najmenej päť rokov, ak ide o osobu vo veku nad 28 rokov do 34 rokov veku,
- najmenej osem rokov, ak ide o osobu vo veku nad 34 rokov do 40 rokov veku,
- najmenej desať rokov, ak ide o osobu vo veku nad 40 rokov do 45 rokov veku,
- najmenej 15 rokov, ak ide o osobu vo veku nad 45 rokov veku.

Rok dôchodkového poistenia je 365 dní. Znamená to, že ak bol žiadateľ napríklad v jednom kalendárnom roku poistený 20 dní a v druhom 345, tak tieto dva roky predstavujú jeden rok trvania dôchodkového poistenia. Získať určitý počet rokov dôchodkového poistenia nie je potrebné v prípade, ak invalidita vznikne v mladosti, v období do skončenia povinnej školskej dochádzky alebo v období kedy je človek nezaopatreným dieťaťom. Invalidný dôchodok je však možné priznať až od dovŕšenia 18 rokov veku.

Starobný a predčasný starobný dôchodok

Tretou podmienkou je, že **žadateľ ku dňu vzniku invalidity nespĺňa podmienky nároku na starobný dôchodok alebo mu nebol priznaný predčasný starobný dôchodok**. Deň vzniku invalidity je dátum, od ktorého je preukázaný príslušný pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť. Invalidný dôchodok nemôže žiadateľ poberať v prípade, ak k dátumu vzniku invalidity bol v starobnom dôchodku alebo splnil podmienky nároku na starobný dôchodok, teda bol dôchodkovo poistený aspoň 15 rokov a dovŕšil dôchodkový vek. Dôchodkový vek je 62 rokov, neplatí to však pre ženy narodené pred rokom 1962, tým sa dôchodkový vek odvodzuje od roku narodenia a počtu detí. Dôchodkový vek sa bude od roku 2017 postupne zvyšovať, na stránke Sociálnej poisťovne je kalkulačka na jeho výpočet. O predčasný starobný dôchodok je možné požiadať najviac 24 mesiacov pred dovŕšením dôchodkového veku.

Výška invalidného dôchodku

Výška invalidného dôchodku sa vypočíta podľa vzorca:

POMB x ODP x ADH – ak miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je viac ako 70% (plný invalidný dôchodok).

POMB je priemerný osobný mzdový bod, teda priemer osobných mzdových bodov za obdobie, kedy bol žiadateľ dôchodkovo poistený. Osobný mzdový bod za určitý rok vypočítame tak, že hrubý príjem (vymeriavací základ) v tomto roku vydělíme ročnou priemernou mzdou v národnom hospodárstve. Ak bol príjem žiadateľa v určitom roku na úrovni priemernej mzdy, osobný mzdový bod v danom roku bude 1, ak zarábal polovicu priemernej mzdy, osobný mzdový bod bude 0,5. Výška priemernej mzdy je každý rok iná – v roku 2015 bola 883 € mesačne. Osobné mzdové body v jednotlivých rokoch si je možné jednoducho zistiť pomocou kalkulačky na informatívny výpočet dôchodku na webovej stránke Sociálnej poisťovne www.socpoist.sk.

ODP je súčet obdobia dôchodkového poistenia získaného ku dňu vzniku nároku na invalidný dôchodok, ku ktorému sa pripočíta obdobie od vzniku nároku na invalidný dôchodok do dovŕšenia dôchodkového veku.

ADH je aktuálna dôchodková hodnota ku dňu vzniku nároku na výplatu dôchodku. Aktuálna dôchodková hodnota je každý rok iná, v roku 2016 je **10,9930 €**.

Ak schopnosť vykonávať zárobkovú činnosť poklesla o viac ako 40 %, ale menej ako 70 % (ide o čiastočný invalidný dôchodok), suma invalidného dôchodku sa určí ako:

(POMB x ODP x ADH) x percentuálna miera poklesu.

Výška invalidného dôchodku sa môže zmeniť. Dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav na účely invalidity sa posúdi opätovne, ak sa predpokladá zmena vo vývoji zdravotného stavu a zmena schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť. Trvanie invalidity skúma posudkový lekár Sociálnej poisťovne. **Kontrolné lekárske prehliadky** sa uskutočňujú v termíne, určenom na predchádzajúcej kontrolnej prehliadke, alebo na základe podnetu poberateľa invalidného dôchodku alebo jeho ošetrojúceho lekára.

Ak sa zdravotný stav poberateľa invalidného dôchodku zhorší, kedykoľvek môže požiadať Sociálnu poisťovňu o **opätovné posúdenie miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť**. Význam to má najmä pri čiastočnom invalidnom dôchodku, kedy každé percento zvýšenia poklesu znamená zvýšenie invalidného dôchodku.

Invalidný dôchodok možno znížiť alebo odňať výlučne na základe zmeny zdravotného stavu. Znížiť invalidný dôchodok zmenou zákona, ako k tomu došlo v roku 2004, nie je možné, keďže Ústavný súd označil takýto postup za protiústavný. Všetky dôchodky sa automaticky zvyšujú každý rok k 1. januáru o pevnú sumu, ktorá sa vypočíta na základe vývoja cien a priemernej mzdy. 1. januára 2016 sa všetky čiastočné invalidné dôchodky zvýšili o 1 € a plné o 1,70 €.

Ako si vybaviť invalidný dôchodok

Žiadosť o invalidný dôchodok sa podáva v pobočke Sociálnej poisťovne podľa miesta trvalého bydliska žiadateľa. Ak sa prechodne zdržiava mimo trvalého bydliska a zo zdravotných dôvodov nie je schopný podať žiadosť v pobočke miesta trvalého pobytu, môže ju podať aj v pobočke miesta prechodného pobytu. Formulár žiadosti je veľmi komplikovaný, so žiadateľom ho spíše zamestnanec Sociálnej poisťovne. Vhodné je si v pobočke telefonicky alebo osobne zistiť, či sa na spísanie žiadosti netreba vopred objednať. **Pri podaní žiadosti by žiadateľ mal mať všetky doklady, ktoré preukazujú, že bol dôchodkovo poistený potrebný počet rokov a že je invalidný.**

Ide najmä o tieto doklady:

- platný preukaz totožnosti (občiansky preukaz alebo cestovný pas),
- tlačivo Prehliadka ZISŤOVACIA – KONTROLNÁ, vyplnené a potvrdené ošetrojúcim lekárom,
- doklad o ukončení vzdelania (výučný list, maturitné vysvedčenie, diplom, a podobne) alebo potvrdenie školy odkedy – dokedy trvalo štúdium, ktoré nebolo predpísaným spôsobom ukončené,
- vojenskú knižku alebo doklad vydaný príslušnou vojenskou správou,
- rodné listy detí a v prípade úmrtia dieťaťa pred dosiahnutím 18. roku veku aj úmrtný list alebo výpis z matriky, ak dieťa bolo v starostlivosti inej osoby alebo ústavu, je potrebné predložiť o tom doklad,

- rozhodnutie Sociálnej poisťovne o dôchodku manžela, ktorému bol dôchodok upravený z dôvodu jediného zdroja príjmu,
- potvrdenie o všetkých obdobiach, v ktorých bol evidovaný v evidencii nezamestnaných občanov pred 1. januárom 2001 alebo poberal podporu v nezamestnanosti v čase od 1. januára 2001 do 31. decembra 2003,
- doklad o zamestnaní, t. j. evidenčný list dôchodkového zabezpečenia, evidenčný list dôchodkového poistenia alebo potvrdenie zamestnávateľa,
- potvrdenie zamestnávateľa o dobe zamestnania pred 1. májom 1990 v štátoch, s ktorými Slovenská republika nemá uzavretú medzištátnu zmluvu o sociálnom zabezpečení,
- potvrdenie zamestnávateľa o období poberania náhrady príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti,
- ak žiada o priznanie invalidného dôchodku spätne a bola mu vyplácaná dávka v hmotnej núdzi, je potrebné priložiť aj doklad o jej vyplácaní.

Ak žiadateľ doklady so sebou nemá, proces spísania žiadosti sa predĺži – zamestnanec Sociálnej poisťovne dokončí žiadosť až keď ich predloží. V deň spísania celej žiadosti spravidla prebehne aj posúdenie invalidity posudkovým lekárom, ktorý pôsobí v pobočke Sociálnej poisťovne. Posudkový lekár žiadateľovi vysvetlí, za akých podmienok môže byť uznaný za invalidného a požiada ho, aby popísal svoje osobné, rodinné, pracovné, sociálne pomery, svoj zdravotný stav a priebeh ochorenia. O priebehu posúdenia zdravotného stavu sa spisuje zápisnica, ktorá sa priloží k žiadosti o invalidný dôchodok a je súčasťou spisu. Od podania žiadosti má žiadateľ právo kedykoľvek nazrieť do svojho spisu, robiť si z neho výpisy, odpisy, fotokópie.

Pobočka spísanú žiadosť spolu s dokladmi postúpi Ústrediu Sociálnej poisťovne. **Sociálna poisťovňa je povinná o žiadosti rozhodnúť do 60 dní od podania žiadosti, v obzvlášť zložitých prípadoch do 120 dní.** Rozhodnutie o nároku na dôchodok a o jeho sume musí byť žiadateľovi doručené.

Invalidný dôchodok sa žiadateľovi vyplatí **spätne za obdobie odo dňa vzniku invalidity**. Ak však invalidita vznikla skôr ako tri roky pred podaním žiadosti o invalidný dôchodok, ten sa mu doplatí iba za obdobie týchto troch rokov.

Odvolanie proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne

Ak sa žiadateľ domnieva, že rozhodnutie o invalidnom dôchodku nie je správne, napríklad bola jeho žiadosť o invalidný dôchodok zamietnutá alebo nesúhlasí so stanovenou mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť, má právo **do 30 dní od doručenia tohto rozhodnutia proti nemu podať odvolanie**. Odvolanie sa podáva v Sociálnej poisťovni.

Pri spisovaní odvolania je vhodné držať sa faktov súvisiacich so zdravotným stavom, preukázaných lekáorskými správami. Sociálna situácia žiadateľa nie je pre posúdenie invalidity relevantná.

Vzor odvolania proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne

Sociálna poisťovňa Ústredie
Ul. 29. augusta č. 8
813 63 Bratislava

Meno, priezvisko, dátum narodenia, trvalé bydlisko žiadateľa

Odvolanie proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne č. XX

Rozhodnutím č. XX zo dňa XXbola Sociálnou poisťovňou zamietnutá moja žiadosť o invalidný dôchodok s odôvodnením, že podľa posudku posudkového lekára sociálneho poistenia pobočky Sociálnej poisťovne XX zo dňa XXnie som invalidný, keďže moje ochorenie nespôsobuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v miere aspoň 41% v porovnaní so zdravou fyzickou osobou. Nakoľko nesúhlasím s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť stanovenou Sociálnou poisťovňou, podávam podľa § 214 a nasl. zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej ako „zákon o sociálnom poistení“) proti predmetnému rozhodnutiu odvolanie, ktoré odôvodňujem nasledovným.

I.

Tu je potrebné uviesť, aké ochorenie bolo kedy žiadateľovi diagnostikované, a aké je závažné. Pokiaľ žiadateľ trpí aj ďalšími ochoreniami, ktoré neboli Sociálnou poisťovňou zohľadnené v posudku (teda nebola kvôli nim navýšená miera poklesu o max. 10%), tiež ich uvedie.

Ďalej je potrebné sa vysporiadať s tým, ako posudkový lekár ochorenie zaradil podľa tabuľky v Prílohe č. 4 zákona o sociálnom poistení. Mohol ho napr. zaradiť pod bod a) a žiadateľ sa domnieva, že kvôli jeho závažnosti malo byť zaradené pod b) a pod. Dôležité je vždy argumentovať tým, čo je uvedené v lekárskejších správach ošetrojúcich lekárov.

Napríklad sa môže použiť takýto argument (ak sa hodí): *Posudková lekárka Sociálnej poisťovne v posudku (a následne ani Sociálna poisťovňa v rozhodnutí), nijako neodôvodňuje, prečo sa rozhodla určiť mieru poklesu práve na XX%, a nie na úrovni hornej hranice rozpätia vo výške XX%. Som presvedčený, že určenie miery poklesu na úrovni hornej hranice lepšie zodpovedá môjmu reálnemu stavu a vyjadreniam a závažným odporúčaniam mojej ošetrojúcej lekárky – špecialistky v odbore XX.*

Navrhované dôkazy:

- Rozhodnutie Sociálnej poisťovne č. XX zo dňa XX
- Odborný posudok o invalidite zo dňa XX
- Lekárska správa MUDr. XX zo dňa XX
- Lekárska správa MUDr. XX zo dňa XX

I.

Na základe vyššie uvedených skutočností žiadam, aby Sociálna poisťovňa zrušila rozhodnutie č. XX a nahradila ho rozhodnutím, ktorým mi prizná invalidný dôchodok.

V XX, dátum, podpis

Často kladené otázky

*Vzťahuje sa **minimálny dôchodok** aj na invalidných dôchodcov? Je nejaká spodná hranica invalidného dôchodku?*

Minimálny dôchodok sa netýka ľudí, ktorí poberajú invalidný dôchodok a ešte nedosiahli dôchodkový vek. Na invalidných dôchodcov sa nová úprava bude vzťahovať až potom, čo dosiahnu dôchodkový vek. Vtedy im Sociálna poisťovňa zvýši invalidný dôchodok na sumu minimálneho dôchodku za predpokladu, že boli dôchodkovo poistení aspoň 30 rokov. **Obdobie poberania invalidného dôchodku je obdobím dôchodkového poistenia**, t. j. človek nemusí 30 rokov odpracovať, môže byť aj 30 rokov poberateľom invalidného dôchodku a túto podmienku splní. Pokiaľ ide o invalidných dôchodcov, ktorí ešte dôchodkový vek nedosiahli, zákon nestanovuje nijakú minimálnu výšku invalidného alebo čiastočného invalidného dôchodku. Pokiaľ invalidný dôchodok nedosahuje úroveň životného minima, môže invalidný dôchodca požiadať úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o dávku v hmotnej núdzi.

*Som onkologická pacientka a teraz mi priznali invalidný dôchodok. Problém je že **som opatrovateľkou môjho syna** a teraz neviem, či môžem ďalej poberať opatrovateľský príspevok.*

Zákon (447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia) nestanovuje, že invalidný človek nemôže byť opatrovateľom inej osoby. Stanovuje však, že opatrovateľ má byť fyzicky a psychicky schopný vykonávať opatrovanie. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny posudzuje schopnosť vykonávať opatrovanie, len ak sú pochybnosti o tejto schopnosti, t. j. ak ste opatrovanie bez problémov vykonávali doteraz (pričom ste ho už od dátumu vzniku invalidity reálne vykonávali ako invalidná), tak fakt, že Vám bol priznaný invalidný dôchodok Vás z ďalšieho výkonu opatrovania nediskvalifikuje. Druhou vecou je však to, že poberanie ID ovplyvní výšku opatrovateľského príspevku. Ak opatrovateľ poberá invalidný dôchodok z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, peňažný príspevok na opatrovanie je mesačne 46,38 % sumy životného minima pre jednu dospelú osobu, čo je 91,88 € (§40 ods. 10 zákona).

*Posudková lekárka v posudku uviedla, že moje ochorenie je v remisii. Moja ošetrojúca lekárka však vo svojich správach uvádza, že v remisii nie je. Je to **dôvod na podanie odvolania**?*

Áno, určite. Posudkový lekár musí podľa zákona vychádzať z predložených lekárskeho správ a údajov zo zdravotnej dokumentácie. Musí tiež zobrať do úvahy všetky predložené lekárske správy, a pokiaľ by dospel k iným záverom, než sú v nich uvedené, musí to riadne odôvodniť. Rovnako je preto dôvodom na podanie odvolania aj to, keď posudkový lekár nenavýši mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť kvôli ďalším ochoreniam, hoci sú tieto ochorenia preukázané lekárskeho správami.

*Čo je to **dôchodok z mladosti**?*

Ide o situáciu, kedy sa človek stane invalidným v období, v ktorom je tzv. nezaopatreným dieťaťom alebo doktorandom v dennej forme štúdia. Nezaopatrené dieťa podľa zákona o sociálnom poistení (definícia nezaopatreného dieťaťa je v tomto zákone iná ako napr. v zákone o pomoci v hmotnej núdzi) je dieťa do skončenia povinnej školskej dochádzky, po jej skončení je to dieťa najdlhšie do dovŕšenia 26 rokov veku, ak sa sústavne pripravuje na povolanie alebo nie je schopné sa pripravovať na povolanie alebo vykonávať zárobkovú činnosť pre chorobu a stav, ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť (tieto choroby a stavy sú uvedené v prílohe č. 2 zákona o sociálnom poistení). Nezaopatrené nie je dieťa, ktoré už získalo vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a bol mu

priznaný akademický titul, alebo dieťa poberajúce plný invalidný dôchodok (pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %).

V takomto prípade žiadateľ nemusí splniť podmienku potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia, resp. táto podmienka sa automaticky považuje za splnenú a trvanie poistenia sa neskúma. Bez ohľadu na to, kedy invalidita vznikla, invalidný dôchodok môže byť vyplácaný až po dovŕšení 18 rokov veku.

*Chýba mi **potrebný počet rokov dôchodkového poistenia**. Je možné si to nejako spätne doplatiť? Za aké obdobia?*

Áno, poistné je možné doplatiť si aj spätne, a to za obdobie, kedy mal človek prerušené povinné dôchodkové poistenie, bol zaradený do evidencie nezamestnaných alebo sa sústavne pripravoval na povolanie štúdiom na strednej alebo vysokej škole po dovŕšení 16 rokov veku. Poistenie je možné si spätne doplatiť za obdobie od 1.1.2004, pri doplatení z dôvodu prerušenia poistenia od 1.1.2005. Doplatiť poistné sa dá kedykoľvek. Žiadosť o dodatočné zaplataenie dôchodkového poistenia je potrebné zaslať poštou alebo priniesť osobne príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne v mieste trvalého bydliska. Tlačivo – Oznámenie o dodatočnom zaplataení poistného na dôchodkové poistenie si klient môže stiahnuť zo stránky Sociálnej poisťovne www.socpoist.sk v rubrike Formuláre. Pri spätnom doplataení si fyzická osoba sama určuje vymeriavací základ, z ktorého si doplatí poistné na dôchodkové poistenie.

Zhrnutie

- Na to, aby človek mohol poberať invalidný dôchodok, musí spĺňať tri podmienky - byť invalidný (mať pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o aspoň 41%), byť potrebný počet rokov dôchodkovo poistený a nedosiahnuť ešte vek odchodu do starobného dôchodku.
- Pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť pri jednotlivých ochoreniach je uvedený v prílohe č. 4 zákona o sociálnom poistení, posudkový lekár nemôže z tejto tabuľky vybočiť.
- O invalidnom dôchodku rozhoduje Sociálna poisťovňa, žiadosť sa spisuje na pobočke, v deň podania žiadosti zvyčajne prebehne aj posúdenie zdravotného stavu posudkovým lekárom.
- Proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne možno podať odvolanie do 30 dní od doručenia rozhodnutia.
- O prehodnotenie invalidity je možné požiadať kedykoľvek.

Za správnosť: JUDr. Katarína Fedorová, PhD., 2016

Ťažké zdravotné postihnutie

Zdravotné postihnutie je poškodenie zdravia zapríčinené ochorením alebo úrazom. **Ťažké zdravotné postihnutie** spôsobuje funkčnú poruchu v rozsahu aspoň 50%. Funkčná porucha je nedostatok telesných, zmyslových alebo duševných schopností, o ktorom možno predpokladať, že bude trvať dlhšie ako 12 mesiacov.

Miera funkčnej poruchy sa určuje podľa druhu ochorenia. Jednotlivé ochorenia sú „ohodnotené“ určitou mierou funkčnej poruchy v percentách. Ak má človek viac ochorení (viac funkčných porúch), rozhodujúce je ochorenie s najvyššou poruchou. K nemu je možné pripočítať maximálne 10% za všetky ostatné ochorenia. Tabuľku s mierou funkčnej poruchy pri jednotlivých ochoreniach nájdete na stránke <http://www.upsvar.sk/pravne-predpisy/pravne-predpisy-pre-oblast-socialnych-veci-a-rodiny/pravne-predpisy-pre-oblast-kompencacie-tazkeho-zdravotneho-postihnutia>

Ťažké zdravotné postihnutie nie je to isté, čo invalidita. Človek, ktorý je uznaný za invalidného, nemusí byť uznaný aj za ťažko zdravotne postihnutého a naopak. O ťažkom zdravotnom postihnutí rozhoduje úrad práce, sociálnych vecí a rodiny a o invalidite Sociálna poisťovňa. Rôzne sú aj zákony, podľa ktorých rozhodujú. Invalidita znamená pokles schopnosti pracovať (vykonávať zárobkovú činnosť) o viac ako 40% v porovnaní so zdravým človekom. Ťažké zdravotné postihnutie má vplyv na schopnosť viesť aktívny život, čo sa nemusí vždy úplne prekryvať so schopnosťou pracovať.

Ťažko zdravotne postihnutým môže byť dieťa aj dospelý. Aj v tom spočíva rozdiel oproti invalidnému dôchodku – kým poberať invalidný dôchodok môže iba dospelý človek, poberateľom príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia môže byť aj dieťa (preberá ich za dieťa jeho zákonný zástupca).

Dokladom o ťažkom zdravotnom postihnutí je **preukaz fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím**, pomocou ktorého si jeho držiteľ uplatňuje rôzne výhody a zľavy. Ak je ťažko zdravotne postihnutý odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, má nárok na vyhotovenie **parkovacieho preukazu**. Okrem toho môže požiadať o jeden alebo viacero **peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia**.

Preukaz fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím

O vyhotovenie preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím môže požiadať každý, koho ochorenie spôsobuje funkčnú poruchu v rozsahu aspoň 50%.

O vyhotovenie preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím **so sprievodcom** (odlišuje sa oranžovým pruhom) môže požiadať osoba s ŤZP, ak je odkázaná na pomoc inej osoby alebo na pomoc psa so špeciálnym výcvikom pri zabezpečovaní pohybu, orientácie a komunikácie so spoločenským prostredím. Sprievodca sa pri sprevádzaní osoby s ŤZP prepravuje zadarmo.

S preukazom si osoba s ŤZP uplatňuje nárok na rôzne výhody a zľavy:

Zľavy pri cestovaní

- Železnice Slovenskej republiky - 60 % zľava z cestovného v 2. triede, 50% v 1. triede. Ak je občan s ŤZP aj invalidným dôchodcom, cestuje v 2. triede zadarmo.
- Autobusová doprava – zľavy z cestovného závisia od konkrétneho prepravcu, v diaľkovej preprave je to 40 -50%, v prímestskej zvyčajne 50%.
- MHD – v niektorých mestách bezplatne (napr. Košice), inde zľava z cestovného (napr. Bratislava).

Daňové úľavy

Obec môže znížiť daň alebo oslobodiť od dane zo stavieb alebo od dane z bytov stavby na bývanie, byty a garáže vo vlastníctve občanov s ťažkým zdravotným postihnutím, rovnako môžu platiť aj nižší (alebo žiadny) poplatok za psa a poplatok za odvoz komunálneho odpadu. O konkrétnej výške zliav rozhoduje obec, informácie poskytnú na obecnom (miestnom) úrade.

Koncesionárske poplatky

Od povinnosti platiť úhradu je oslobodený platiteľ, ak žije v domácnosti s fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá má na adrese odberného miesta trvalý pobyt, alebo sám je fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím. Od platenia koncesionárskych poplatkov je potrebné sa odhlásiť, odhlasovací formulár je na stránke www.uhrady/rtps.sk. Nárok na oslobodenie od povinnosti platiť úhradu vzniká od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom bol formulár RTVS doručený.

Doplatky za lieky (limit spoluúčasti)

Na držiteľa preukazu osoby s ŤZP sa vzťahuje limit spoluúčasti vo výške 25 eur za štvrtrok. Po prekročení limitu spoluúčasti mu zdravotná poisťovňa vráti doplatky za lieky, ktoré prevyšujú limit spoluúčasti, a to vo výške sumy za najlacnejší liek spomedzi liekov určených na dané ochorenie (najlacnejší náhradný liek). Teda nie vo výške celého doplatku za lieky. Údaj je uvedený na pokladničnom doklade v zátvorke s hviezdíčkom (*) pod názvom lieku. Zdravotná poisťovňa automaticky (bez osobitnej žiadosti) zašle do 90 dní od skončenia kalendárneho štvrtroka príslušnú sumu poistencovi priamo na účet alebo poštovou poukážkou na adresu.

Odvody na zdravotné poistenie

Na osobu so zdravotným postihnutím sa vzťahujú polovičné sadzby poistného na zdravotné poistenie - 5% na zamestnávateľa a 2% na zamestnanca. Rovnaké odvody sa vzťahujú aj na osobu uznanú za invalidnú. Poistenec musí zdravotnej poisťovni oznámiť, že sa mu mení sadzba poistného kvôli uznaniu za ťažko zdravotne postihnutého. Tlačivo oznámenia je zverejnené na web stránke zdravotnej poisťovne.

Ďalšie výhody

Držitelia preukazu ŤZP sú **oslobodení od poplatku za vydanie stavebného povolenia** na zmeny stavieb na bývanie a od poplatku za vydanie kolaudačného rozhodnutia na zmeny dokončených stavieb.

Držitelia preukazu ŤZP odkázaní na individuálnu prepravu sú oslobodení od úhrady **za dopravu pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti**. V prípade priznania príspevku na zaobstaranie pomôcky neplatia **poplatok za spracúvanie lekárskeho poukazu na zdravotnícku pomôcku**. Od poplatku je

oslobodený **prvý zápis držiteľa motorového vozidla** kategórie M1 a N1 a ďalší zápis, ak bol na kúpu auta kategórie M1 a N1 držiteľovi alebo vlastníkovi poskytnutý peňažný príspevok na jeho kúpu.

Vyhotovenie preukazu fyzickej osoby s ŤZP je bezplatné. Doba platnosti preukazu je neobmedzená.

Parkovací preukaz

O vyhotovenie parkovacieho preukazu môže požiadať ťažko zdravotne postihnutý, ktorý je pre svoje ochorenie **odkázaný na individuálnu prepravu**.

Odkázanosť na individuálnu prepravu znamená, že človek nie je schopný (a to buď vôbec alebo aspoň ľudsky dôstojným spôsobom) premiestniť sa k vozidlu hromadnej dopravy alebo doň nastúpiť, vo vozidle sa udržať a vystúpiť z neho, či zvládnuť situácie, ktoré pri cestovaní nastávajú. Dôvody, pre ktoré človek nemôže využívať hromadnú dopravu sú široké – od fyzickej nemožnosti (napríklad pri ochrnutí), cez zvýšené riziko infekcií (napríklad pri poruchách imunity) až po niektoré duševné poruchy. S výnimkou slepoty neexistuje zoznam diagnóz, pri ktorých je automaticky daná odkázanosť na individuálnu prepravu a každý prípad sa posudzuje individuálne. Odkázanosť na individuálnu prepravu nemusí nevyhnutne súvisieť so schopnosťou pohybovať sa, teda **aj človek, ktorý sa pohybovať dokáže, môže byť odkázaný na individuálnu prepravu**. V praxi sa často stretávame s tým, že úrady práce, sociálnych vecí a rodiny zamietnu žiadosť o parkovací preukaz (alebo príspevky súvisiace s prepravou) s odôvodnením, že žiadateľ sa dokáže pohybovať, a preto na individuálnu prepravu nie je odkázaný. Pokiaľ však pacient skutočne má dôvody, pre ktoré nemôže hromadnú dopravu využívať, je vhodné proti takémuto rozhodnutiu podať odvolanie. Vo väčšine odôvodnených prípadov je takéto odvolanie úspešné.

Vodič vozidla s parkovacím preukazom:

- Môže stáť na mieste vyhradenom pre vozidlá prepravujúce osoby s ŤZP.
- Nemusí po nevyhnutne potrebný čas dodržiavať zákaz stáť.
- Môže vchádzať aj tam, kde je vjazd povolený len vymedzenému okruhu vozidiel a do pešej zóny, nesmie však pri tom ohroziť bezpečnosť cestnej premávky.

Ďalšie výhody:

- Vozidlo držiteľa parkovacieho preukazu **nesmú byť označené diaľničnou značkou**. Aby držiteľ parkovacieho preukazu mohol túto výhodu využívať, je potrebné vyplniť žiadosť o oslobodenie od platenia úhrady a poslať ju spolu s kópiou technického preukazu vozidla a kópiou parkovacieho preukazu na adresu Národná diaľničná spoločnosť, a. s., Mlynské Nivy 45,821 09 Bratislava. Tlačivo žiadosti je dostupné na stránke www.dialnicenalepky.sk/oslobodenie od úhrady.
- Na vozidlo prepravujúce držiteľa parkovacieho preukazu **nesmie polícia použiť technický prostriedok na zabránenie odjazdu motorového vozidla, tzv. papuču**.
- Parkovacie preukazy užívateľa oprávňujú k využívaniu vyhradených parkovacích miest vo **všetkých členských štátoch EÚ**.

Povinnosti držiteľa parkovacieho preukazu:

- Parkovací preukaz sa smie na vozidle **používať len v súvislosti s prepravou osoby, ktorá je jeho držiteľom.**
- Parkovací preukaz je potrebné **umiestniť v prednej časti vozidla** tak, aby bola predná časť parkovacieho preukazu jasne viditeľná.

Vyhotovenie parkovacieho preukazu je **bezplatné**. Doba platnosti parkovacieho preukazu je **neobmedzená**.

Peňažné príspevky pre ťažko zdravotne postihnutých

Peňažné príspevky (na rozdiel od preukazu) nemôže poberať úplne každý človek s ŤZP, ale iba ten, koho **príjem neprekročí hranicu určenú zákonom**. Postupuje sa tak, že sa sčíta priemerný mesačný príjem ťažko zdravotne postihnutého (čistý príjem, invalidný dôchodok, starobný dôchodok, príspevok na opatrovanie) za predchádzajúci rok s príjmom jeho manžela alebo manželky a nezaopatreného dieťaťa, ktoré s ním žije v domácnosti, a táto suma sa vydolí počtom osôb, ktorých príjmy sa sčítavali. Výsledok sa považuje za príjem osoby s ŤZP.

Príjem osoby s ŤZP sa porovná so životným minimom pre dospelého, čo je v súčasnosti 198,09 € mesačne. Peňažné príspevky nie je možné priznať ťažko zdravotne postihnutému, ktorého príjem presahuje päťnásobok životného minima, t. j. 990, 45 €. Príspevok na pohonné hmoty sa neprizná, ak príjem presahuje trojnásobok životného minima, t. j. 594,27 €.

Príklad: Pani Jana je ťažko zdravotne postihnutá. Jej jediným príjmom je invalidný dôchodok vo výške 350 €. Manžel pani Jany je zamestnaný, jeho priemerná mzda za minulý rok bola v čistom 670 € mesačne. Deti pani Jany sú dospelé a samostatné. Príjem pani Jany a jej manžela predstavuje spolu 1 020 eur mesačne. Túto sumu vydělíme dvomi, keďže spoločne posudzujeme dve osoby – pani Janu a jej manžela. Výsledok je 510 €. Za príjem pani Jany sa považuje suma 510 €. Príjem 510 € delené 198,09 € (suma životného minima) je 2,57. Príjem pani Jany nepresahuje trojnásobok životného minima a príspevok jej môže byť priznaný.

Príspevky sa tiež neposkytnú osobe, ktorej majetok má hodnotu vyššiu ako 39 833 €, do tejto sumy sa nezapočítava hodnota bytu alebo domu, v ktorej človek s ŤZP býva.

Peňažné príspevky môže poberať iba ťažko zdravotne postihnutý, ktorý je na takúto pomoc odkázaný. Odkázanosť posudzuje úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v posudku, ktorý vypracúva po podaní žiadosti o niektorý z príspevkov.

Odkázanosť na pomoc druhej osoby

Ak v dôsledku svojej choroby človek potrebuje pomoc inej osoby s vykonávaním niektorých úkonov, môže mu byť poskytnutý peňažný **príspevok na osobnú asistenciu** alebo osoba, ktorá sa o neho stará môže poberať **príspevok na opatrovanie**. Rozdiel medzi nimi je v tom, že osobný asistent má ťažko zdravotne postihnutému pomôcť začleniť sa do života – študovať, pracovať, cestovať, navštevovať kultúrne podujatia, zatiaľ čo úlohou opatrovateľa je starať sa o hygienu a sebaobsluhu ťažko zdravotne postihnutého a vykonávať v jeho domácnosti domáce práce.

Odkázanosť na opatrovanie sa posudzuje tak, že sa zhodnotí, či osoba s ťažkým zdravotným postihnutím dokáže sama zvládnuť činnosti z oblasti stravovania a pitného režimu, vyprázdňovania

močového mechúra a hrubého čreva, osobnej hygieny, celkového kúpeľa, obliekania, zmeny polohy, sedenia a státia, pohybu po schodoch, pohybu po rovine, orientácie v prostredí, dodržiavania liečebného režimu a či je potrebné na ňu pri týchto činnostiach dohliadať. Za jednotlivé oblasti sa pridelujú body, a to buď 10, čo znamená, že zdravotne postihnutý pomoc nepotrebuje, 5, ak pomoc potrebuje pri niektorých úkonoch a 0, keď pomoc potrebuje pri všetkých. Podľa počtu bodov je osoba zaradená do jedného zo šiestich stupňov odkázanosti. Opatrovateľský príspevok možno priznať pri odkázanosti piateho a šiesteho stupňa. Zoznam činností a stupne odkázanosti nájdete v prílohe na konci tejto príručky.

Príspevok na osobnú asistenciu poberá ťažko zdravotne postihnutý, ktorý potom vypláca asistenta. Príspevok na opatrovanie poberá sám opatrovateľ. Príspevky sa odlišujú aj postavením rodinného príslušníka. Člen rodiny ťažko zdravotne postihnutého môže byť jeho osobným asistentom iba v rozsahu štyri hodiny denne a vo zvyšnom čase asistenciu vykonáva iná osoba. Opatrovateľom naopak môže byť iba rodinný príslušník ťažko zdravotne postihnutého alebo osoba, ktorá s ním býva v jednej domácnosti.

Opatrovaný môže počas dňa navštevovať zariadenie dennej pobytovej sociálnej služby (napríklad denný stacionár) alebo školské zariadenie. Taktiež mu môže byť poskytovaná opatrovateľská služba od obce v rozsahu najviac osem hodín mesačne. Poberanie peňažného príspevku na opatrovanie je nezlučiteľné s poberaním príspevku na osobnú asistenciu a s poskytovaním týždennej alebo celoročnej pobytovej sociálnej služby. Nie je teda možné poberať opatrovateľský príspevok za opatrovanie človeka, ktorý žije v domove sociálnych služieb. Opatrovateľ môže popri opatovaní externe študovať alebo byť zamestnaný, jeho mesačný príjem však nesmie byť vyšší ako dvojnásobok sumy životného minima. Štúdium alebo výkon zamestnania musia opatrovateľovi umožňovať vykonávať opatrovanie.

Výška opatrovateľského príspevku sa líši podľa toho, či opatrovateľ opatruje jednu alebo viacero osôb s ŤZP, či tieto osoby navštevujú zariadenie dennej pobytovej služby, ako aj od toho, či opatrovateľ poberá niektorý typ dôchodku. Konkrétnu výšku opatrovateľského príspevku nájdete v prehľade opakovaných príspevkov.

Odkázanosť na individuálnu prepravu

Človek odkázaný na individuálnu prepravu môže požiadať o **príspevok na kúpu motorového vozidla, príspevok na úpravu motorového vozidla, príspevok na prepravu a príspevok na pohonné hmoty** (príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich s prevádzkou motorového vozidla).

Príspevok na kúpu auta možno priznať iba osobe mladšej ako 65 rokov, ktorá bude využívať vozidlo najmenej dvakrát v týždni na prepravu do zamestnania, školského zariadenia, domova sociálnych služieb, špecializovaného zariadenia alebo denného stacionára. Maximálna výška príspevku je 6 638,79 € (vozidlo s manuálnou prevodovkou) a 8 298,48 € (automatická prevodovka).

Príspevok na prepravu možno poskytnúť vtedy, ak osoba s ŤZP nie je vlastníkom ani držiteľom osobného motorového vozidla a preprava je uskutočňovaná iným subjektom, ktorý má na to oprávnenie, napríklad taxislužbou. Výdavky na prepravu je úradu potrebné vydokladovať, keďže príspevok sa vypláca na základe potvrdení o jednotlivých výdavkoch na prepravu.

Pri **príspevku na pohonné hmoty** (na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich s prevádzkou motorového vozidla) osoba s ŤZP môže a nemusí byť vlastníkom vozidla. Vlastník vozidla však nesmie mať oprávnenie na vykonávanie prepravy (nemôže ísť napr. o vozidlo taxislužby). Vlastníkom vozidla

môže byť napríklad rodinný príslušník žiadateľa. Príspevok sa poskytuje každý mesiac v rovnakej výške, nákup pohonných hmôt sa nedokladuje.

Príspevky súvisiace s individuálnou prepravou nie sú určené na zabezpečenie dopravy do a zo zdravotníckeho zariadenia. Majú slúžiť na prepravu do školského zariadenia, zamestnania, za spoločenskými a rodinnými aktivitami. Pri príspevku na prepravu a príspevku na pohonné hmoty nie je podmienkou byť zamestnaný alebo navštevovať školu, žiadateľ by však mal do žiadosti uviesť, kam sa potrebuje prepravovať (inde ako do zdravotníckeho zariadenia).

Odkázanosť na pomôcku a zdvíhacie zariadenie

Ak je človek s ŤZP odkázaný podľa posudku na pomôcku, môže mu byť poskytnutý **príspevok na kúpu pomôcky, príspevok na výcvik používania pomôcky a príspevok na úpravu pomôcky.** Pomôckou je vec alebo zariadenie, ktoré umožňujú ťažko zdravotne postihnutému vykonávať činnosti spojené so starostlivosťou o seba alebo svoju domácnosť, ktoré by inak nemohol vykonávať alebo by mu išli len veľmi ťažko. Ide pritom o iné veci, ako sú zdravotnícke pomôcky preplácané zdravotnou poisťovňou. **Pomôckou je napríklad aj vybavenie domácnosti (práčka, umývačka riadu, mixér), predmety na uľahčenie úkonov sebaobsluhy (držiak kľúčov, otvárač dverí) a hygieny (prenosná vaňa, suché WC).** Pomôcky, na ktoré môže zdravotne postihnutému prispieť štát, sú uvedené v Opatrení Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny (zoznam pomôcok na zmiernenie alebo prekonanie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia).

Človeku s ŤZP odkázanému na zdvíhacie zariadenie, môže byť poskytnutý **peňažný príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia.**

Úprava bytu, rodinného domu, garáže

Príspevok na úpravu bytu, príspevok na úpravu rodinného domu a príspevok na úpravu garáže slúži na to, aby sa byt, dom alebo garáž stali **bezbariérovými.** Aj človek s onkologickým ochorením môže byť odkázaný na takúto úpravu. Žiadateľ musí mať v byte alebo dome trvalý pobyt, ak ide o garáž, musí byť jej vlastníkom. Z príspevku sa môže zabezpečiť úprava existujúceho zariadenia bytu, domu, garáže, nie však vybudovanie nového objektu alebo zariadenia. Z príspevku je napríklad možné prestavať kúpeľňu na bezbariérovú (napríklad rozšírením dverí), ale nie vybudovať novú kúpeľňu. Príspevok sa neposkytne, ak osoba s ŤZP dokáže prekonať bariéry v týchto priestoroch za pomoci zdravotníckych pomôcok, ktoré prepláca zdravotná poisťovňa. S realizáciou úprav je možné začať až na základe právoplatného rozhodnutia úradu o priznaní peňažného príspevku. Právoplatné je také rozhodnutie, proti ktorému už nie je možné podať odvolanie, lebo uplynula 15 dňová lehota na podanie odvolania. Úrad teda spätne nepreplatí úpravy vykonané skôr.

Kompensácia zvýšených výdavkov

Okrem pohonných hmôt možno kompenzovať aj **zvýšené výdavky na diétne stravovanie, výdavky súvisiace s hygienou, opotrebovaním šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia,** avšak iba v prípade ak ťažko zdravotne postihnutý človek trpí chorobou uvedenou v zoznamoch, ktoré sú prílohou k zákonu o kompenzácii ťažkého zdravotného postihnutia. Peňažný príspevok na stravovanie sa poskytuje napríklad ľuďom trpiacim diabetom a poškodeniami tráviacej sústavy, príspevok na zvýšené výdavky súvisiace s hygienou zas osobám trpiacim ochoreniami kože alebo inkontinenciou. K nadmernému opotrebovaniu šatstva, obuvi a bytového zariadenia zas dochádza v dôsledku ťažkých porúch mobility a používania technicky náročných pomôcok (napríklad vozíky, chodúľky, ortézy a protézy). Zoznam ochorení, pri ktorých sa tieto príspevky poskytujú nájde v prílohe na konci tejto príručky.

Človek s ŤZP využívajúci psa so špeciálnym výcvikom (napríklad vodiaci pes) môže poberať príspevok na jeho stravu a veterinárnu starostlivosť.

Prehľad opakovaných príspevkov pre ŤZP (poskytujú sa každý mesiac)

Príspevok	% zo sumy ŽM	Výška príspevku v €
Na osobnú asistenciu	1,39	2,76/hod
Na prepravu	51,02	101,07 (maximálne)
Na kompenzáciu zvýšených výdavkov		
Na diétne stravovanie		
I. Skupina	18,56	36,77
II. Skupina	9,28	18,39
III. skupina	5,57	11,04
Súvisiace s hygienou, opotrebovaním šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia	9,28	18,39
Súvisiace so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla (na pohonné hmoty)	16,7	33,09
Súvisiace so starostlivosťou o psa so špeciálnym výcvikom	22,27	44,12
Na opatrovanie		
Osoba v produktívnom veku		
a) opatruje 1 osobu s ŤZP	111,32	220,52
b) opatruje 2 a viac osôb s ŤZP	148,42	294,01
c) opatruje 1 osobu s ŤZP, ktorá je viac ako 20 hodín týždenne v zariadení	98,33	194,79
d) opatruje 2 a viac osôb s ŤZP, ktoré sú viac ako 20 hodín týždenne v zariadení	139,15	276,65
e) opatruje osobu s ŤZP, ktorá je v zariadení viac ako 20 hodín týždenne a súčasne opatruje aj druhú osobu s ŤZP, ktorá nie je v zariadení alebo je v zariadení najviac 20 hodín týždenne	144,71	286,66
Osoba poberajúca dôchodok		
a) opatruje 1 osobu s ŤZP	46,38	91,88
b) opatruje 2 a viac osôb s ŤZP	61,22	121,28

ŽM – suma životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, v súčasnosti 198,09 € mesačne.

Vybavovanie preukazu a príspevkov

Žiadosť o vyhotovenie preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, žiadosť o vyhotovenie parkovacieho preukazu a žiadosť o peňažný príspevok na kompenzáciu sa podáva na Oddelení posudkových činností úradu práce, sociálnych vecí a rodiny podľa miesta bydliska. K žiadosti sa priloží vyplnené tlačivo **lekársky nález**. Lekársky nález vyplňa ošetrojúci lekár, pri podaní žiadosti nesmie byť starší ako šesť mesiacov. Za vystavenie lekárskeho nálezu sa neplatí žiaden poplatok. Pokiaľ človek žiada o vyhotovenie parkovacieho preukazu, o peňažný príspevok na kúpu či úpravu vozidla, prepravu a alebo nákup pohonných hmôt, **v lekárskom náleze by malo byť uvedené, ako konkrétne zdravotný stav ovplyvňuje schopnosť žiadateľa cestovať hromadnou dopravou**, t. j. z akého dôvodu je odkázaný na individuálnu prepravu.

Konanie o žiadosti vo veciach ťažkého zdravotného postihnutia na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny má dve vzájomne prepojené časti - **posudkovú časť a rozhodovacia časť**. Posudkovú činnosť vykonáva posudkový lekár pôsobiaci na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý bez prítomnosti žiadateľa preskúma lekárske nálezy doložené ku žiadosti. Ak lekár dospeje k záveru, že žiadateľ je osobou s ťažkým zdravotným postihnutím, sociálny pracovník úradu potom za prítomnosti žiadateľa posúdi jeho celkovú sociálnu situáciu (rodinné pomery, osobnostné predpoklady a ďalšie faktory ovplyvňujúce integráciu do spoločnosti) a spíše posudkový záver. V ňom sociálny pracovník navrhne jednotlivé formy kompenzácie. Na základe takéhoto posudku vydá úrad rozhodnutie. **Celé konanie na úrade by nemalo trvať dlhšie ako 90 dní.**

Proti každému rozhodnutiu úradu je možné podať odvolanie do 15 dní odkedy bolo žiadateľovi rozhodnutie doručené. Odvolanie sa podáva na úrade, ktorý rozhodnutie vydal. O odvolaní rozhodne Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Rozhodnutie o odvolaní musí byť žiadateľovi doručené.

Vzor odvolania proti rozhodnutiu úradu

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v XX
adresa

Vec: **Odvolanie proti rozhodnutiu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny č. XX zo dňa XX, IDXX**

Dolupodpísanýmeno, priezvisko, bydlisko, dátum narodenia, podávam týmto odvolanie proti rozhodnutiu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v XX č. XX zo dňa XX, ktoré mi bolo doručené dňa XXXX. Svoje odvolanie odôvodňujem nasledovným.

I.

Tu sa uvedú všetky dôvody, pre ktoré sa žiadateľ domnieva, že úrad rozhodol nesprávne – napr. v čase relevantnom pre posúdenie ťažkého zdravotného postihnutia som trpel viacerými zásadnými zdravotnými problémami – popíšte akými)

Dôkazy:

- *Všetko, čo preukazuje tvrdenia žiadateľa – výsledky vyšetrení, lekárske posudky, prepúšťacie správy a pod.*

II.

Na základe uvedeného žiadam, aby Úrad práce sociálnych vecí a rodiny v XX zrušil rozhodnutie č. **XX zo dňa XX** a nahradil ho rozhodnutím, ktorým mi prizná peňažný príspevok/vyhovie mojej žiadosti o vyhotovenie preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím/parkovacieho preukazu.

V XX, dátum, podpis

Často kladené otázky

*Zamietli mi žiadosť o **parkovací preukaz**, hoci som v dlhodobej liečbe, nemám žiadnu imunitu, nemôžem byť s chorými ľuďmi, nevládzem prejsť na zastávku. Vraj hýbať sa môžem, tak môžem cestovať hromadnou dopravou. Čo mám robiť?*

Podat' odvolanie proti rozhodnutiu úradu, ktorým zamietol žiadosť o vyhotovenie príspevku. V odvolaní uvediete, že kvôli svojmu ochoreniu a jeho liečbe sa máte podľa odporúčaní svojho lekára dôsledne vyhýbať akémukoľvek riziku infekcie, a to najmä vyhýbaním sa styku s chorými ľuďmi a dôsledným vyhýbaním sa miestam s veľkou koncentráciou ľudí, ako sú napr. divadlá, kiná, prostriedky verejnej dopravy. Poukážete na to, že v rozhodnutí sa úrad nijako nevysporiadal s tým, ako môžete využívať hromadnú dopravu, keď sa máte dôsledne vyhýbať akémukoľvek riziku infekcie, pričom sa tiež nezaoberal tým, do akej miery znemožňuje využívanie hromadnej dopravy fakt, že vaše ochorenie tak negatívne zasahuje do celkovej výkonnosti Vášho organizmu, že nie ste schopný prekonávať vzdialenosť ku zastávke.

Ďalej uvediete, že z ustanovenia §14 ods. 6 zákona 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia je zrejmé, že odkázanosť na individuálnu prepravu nemožno stotožňovať so schopnosťou osoby hýbať sa, t. j. aj človek, ktorý sa pohybovať dokáže, môže byť odkázaný na individuálnu prepravu. S výnimkou slepoty neexistuje zoznam diagnóz, pri ktorých je automaticky daná odkázanosť na individuálnu prepravu. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny by preto mal v každom jednotlivom prípade starostlivo posúdiť, či je ťažko zdravotne postihnutý schopný alebo neschopný sa k vozidlu hromadnej dopravy dostaviť, nastúpiť a vystúpiť z neho a jazdu v ňom zvládnuť tak, aby jeho ľudská dôstojnosť zostala zachovaná a jeho zdravotný stav sa nezhoršil.

*Chcem sa opýtať, ZŤP preukaz a tú nálepku na auto mi uznali, ale **príspevok na benzín mi neuznajú**, že mám do nemocnice chodiť sanitkou, na ktorú mám nárok. S mojou oslabenou imunitou si mám sadnúť ku niekomu, kto môže celú cestu kašľať, ja pri svojej chorobe nepotrebujem ešte ochorieť!*

Keď žiadate o príspevok na benzín (teda na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla), nemali by ste do žiadosti písať, že sa potrebujete prepravovať do zdravotníckeho zariadenia, ale že sa potrebujete prepravovať do zamestnania, do školského zariadenia, za rodinou a pod. Podľa zákona tento príspevok slúži práve na to, aby ťažko zdravotne postihnutý "nesedel doma", ale mohol pracovať, študovať, venovať sa občianskym a rodinným aktivitám. Človek, ktorému bol príspevok priznaný, následne úradu nedokladuje, kam konkrétne autom išiel. Prepravu pacientov do a zo zdravotníckeho zariadenia a medzi zdravotníckymi zariadeniami zabezpečuje dopravná zdravotná služba.

*Moja manželka je onkologická pacientka, stále s ňou chodím k lekárovi. Chcel by som pre ňu získať **príspevok na kúpu auta**, poradte mi ako na to.*

Základnou podmienkou na poskytnutie príspevku na kúpu motorového vozidla je, že osoba s ťažkým zdravotným postihnutím bude využívať vozidlo najmenej dvakrát v týždni na prepravu do zamestnania, školského zariadenia, domova sociálnych služieb, špecializovaného zariadenia alebo denného stacionára. K žiadosti o príspevok sa má priložiť doklad potvrdzujúci, že žiadateľ je

zamestnaný alebo bude zamestnaný (pracovná zmluva), vykonáva inú zárobkovú činnosť, študuje alebo bol prijatý na štúdium, alebo sa mu poskytuje či bude poskytovať starostlivosť v domove sociálnych služieb, špecializovanom zariadení alebo dennom stacionári, kam bude aspoň dva krát týždenne dochádzať. Pokiaľ teda manželka nevie vydokladovať, že bude vozidlo využívať na jeden z týchto účelov, nemôže je byť poskytnutý. Príspevok na kúpu vozidla podľa zákona neslúži na zabezpečenie prepravy k lekárovi - na to je dopravná zdravotná služba.

*Otec má dosť diagnóz, aj leukémiu. Bola som na úrade práce požiadať o opatrovateľský, povedali mi, že otec berie vysoký dôchodok 550 eur, **preto mi nebude opatrovateľský vyplácaný**. Taká vážna diagnóza a štát človeku nepomôže aspoň 50 eurami na ovocie a zeleninu?*

Pokiaľ ide o príspevok na opatrovanie, je to skutočne tak, ako Vám povedala zamestnankyňa úradu práce - podľa zákona (§ 40 ods. 12 zákona č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia) platí, že **ak je príjem osoby s ťažkým zdravotným postihnutím vyšší ako 1,4 násobku sumy životného minima (teda vyšší ako 277,33 €), výška peňažného príspevku na opatrovanie sa zníži o sumu prevyšujúcu tento príjem**. Dôchodok Vášho otca prevyšuje túto sumu o viac ako je samotná výška opatrovateľského príspevku, ktorý je možné priznať pri opatrovaní jednej osoby - 220, 52 €. Pokiaľ ide o časť Vašej otázky dotýkajúcu sa toho, či štát môže prispieť na "ovocie a zeleninu" - zákon 447/2008 Z.z. pozná príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov na diétne stravovanie, ale o ten môžu žiadať iba osoby s konkrétnymi v zákone uvedenými diagnózami, medzi ktoré nepatrí leukémia.

*Zamietli mi žiadosť o parkovací preukaz, **podala som odvolanie a Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny môjmu odvolaniu nevyhovelo**. Dá sa to nejako ešte preskúmať, napr. súdom?*

Preskúmať rozhodnutie Ústredia práce súdom samozrejme možné je, ide o správnu žalobu v sociálnych veciach. Tá sa podáva na krajský súd v lehote dvoch mesiacov odkedy Vám bolo doručené rozhodnutie, ktorým bolo zamietnuté odvolanie. V konaní o sociálnych veciach nemusíte byť zastúpená advokátom. V žalobe musí byť uvedené akému súdu je určená, kto a proti komu ju podáva, o aké rozhodnutie ide, čoho sa týka, čo sa ňou sleduje, musí byť datovaná a podpísaná, musia v nej byť označené dôkazy, ktorými preukazujete to, čo v žalobe tvrdíte (napr. lekárske správy), musí v nej byť uvedený výrok rozhodnutia, ako aj to, či žiadate nariadenie pojednávania.

Zhrnutie

- O vyhotovenie preukazu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím môže požiadať každý, koho ochorenie spôsobuje funkčnú poruchu v rozsahu aspoň 50%. Miera funkčnej poruchy pri jednotlivých ochoreniach je uvedená v prílohe zákona č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.
- O vyhotovenie parkovacieho preukazu môže požiadať osoba s ŤZP trpiaca ochorením, ktoré jej sťažuje až znemožňuje využívať hromadnú dopravu a je preto odkázaná na individuálnu prepravu.
- O príspevok môže požiadať osoba s ŤZP, ktorej príjem neprekračuje určenú hranicu, a ktorá buď trpí konkrétnym ochorením (príspevok na stravovanie, na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich s hygienou alebo opotrebovaním šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia) alebo je odkázaná na individuálnu prepravu (príspevok na prepravu, na pohonné hmoty, na kúpu a úpravu auta) alebo takúto pomoc kvôli svojmu ochoreniu potrebuje.
- Preukazy a príspevky sa vybavujú na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny podľa miesta bydliska žiadateľa.

- Proti každému rozhodnutiu úradu je možné podať odvolanie do 15 dní od doručenia rozhodnutia.

SOCIÁLNE SLUŽBY

Ľuďom s ťažkým zdravotným postihnutím a nepriaznivým zdravotným stavom majú pomáhať aj sociálne služby, zabezpečované obcami, mestami a vyššími územnými celkami. Takýmito sociálnymi službami určenými pre zdravotne postihnutých, chorých a starších obyvateľov sú rôzne zariadenia sociálnych služieb, opatrovanie v domácnosti, prepravná služba, požičiavanie pomôcok, ale aj zabezpečenie stravovania, prania a hygieny. Sociálne služby nemôže využívať každý. Zariadenia sociálnych služieb a domáca opatrovateľská služba sú určené pre ľudí, ktorí sú odkázaní na pomoc inej osoby pri úkonoch sebaobsluhy, starostlivosti o domácnosť a základných sociálnych aktivitách, pri ostatných je podmienkou trvalo alebo dočasne zhoršený zdravotný stav či iná nepriaznivá sociálna situácia. Vybavovanie a poskytovanie sociálnych služieb priamo nesúvisí s invaliditou, o ktorej rozhoduje Sociálna poisťovňa a ťažkým zdravotným postihnutím, o ktoré riešia úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Ide teda o **osobitný systém pomoci, patriaci do pôsobnosti obcí a vyšších územných celkov.**

Zariadenia sociálnych služieb a opatrovanie

Vdomove sociálnych služieb sa poskytuje ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva, pracovná terapia a záujmová činnosť do dovŕšenia dôchodkového veku. Po dovŕšení dôchodkového veku môže človek využívať služby **zariadení pre seniorov** (v minulosti nazývaných "domovy dôchodcov"), avšak iba v prípade, ak je na pobyt v zariadení odkázaný alebo je daný iný vážny dôvod, prečo má byť doň umiestnený.

Denný stacionár je určený na pobyt počas dňa. Klientom denného stacionára sa poskytuje stravovanie, zabezpečuje sa pracovná terapia a záujmová činnosť.

Špecializované zariadenie slúži pre pacientov s Parkinsonovou chorobou, Alzheimerovou chorobou, pervazívnou vývinovou poruchou, sklerózou multiplex, schizofréniou, demenciou, hluchoslepotou, AIDS alebo organickým psychosyndrómom ťažkého stupňa.

V zariadení opatrovateľskej služby sa poskytuje ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva a ošetrovateľská starostlivosť osobe, ktorej nemožno poskytnúť opatrovateľskú službu v domácnosti.

Opatrovateľská služba sa poskytuje doma. Konkrétne úkony, ktoré má pracovník opatrovateľskej služby robiť, sú uvedené v zmluve o poskytovaní sociálnej služby, ktorú uzatvára poskytovateľ sociálnej služby a človek, ktorému bude poskytovaná (príjemca služby).

Ako si vybaviť umiestnenie do zariadenia a opatrovateľskú službu

Žiadosť o posúdenie odkázanosti na sociálnu službu sa podáva na úrade vyššieho územného celku, ak sa žiada o služby domova sociálnych služieb, denného stacionára alebo špecializovaného zariadenia alebo **na obecnom (mestskom) úrade, v Bratislave na úrade mestskej časti, v Košiciach na magistráte,** ak sa žiada o umiestnenie so zariadenia pre seniorov, zariadenia opatrovateľskej služby a domácu opatrovateľskú službu. Žiadosť podáva ten, komu bude služba poskytovaná, napr. ten, kto má byť umiestnený do zariadenia sociálnych služieb. Každá obec a vyšší územný celok má vlastné tlačivo žiadosti.

K vyplnenému a podpísanému tlačivu žiadosti o posúdenie odkázanosti na sociálnu službu je potrebné priložiť doklad od lekára, potvrdzujúci, že žiadateľ má nepriaznivý zdravotný stav. Môže to byť lekársky nález, lekársky posudok, lekárske správy alebo výpis zo zdravotnej dokumentácie. Doklad od lekára nesmie byť starší ako šesť mesiacov. Na základe dokladu od ošetrojúceho lekára (všeobecného lekára alebo špecialistu) vypracuje lekár spolupracujúci s obcou alebo VÚC posudok, v ktorom určí **mieru odkázanosti žiadateľa na sociálnu službu**. Posúdenie je spravidla možné bez predvolania žiadateľa, ak však žiadateľ na tom trvá, tak je lekár povinný ho predvolať na osobné posúdenie zdravotného stavu.

Odkázanosť sa posudzuje tak, že sa zhodnotí, či osoba dokáže sama zvládnuť činnosti z oblasti stravovania a pitného režimu, vyprázdňovania močového mechúra a hrubého čreva, osobnej hygieny, celkového kúpeľa, obliekania, zmeny polohy, sedenia a státia, pohybu po schodoch, pohybu po rovine, orientácie v prostredí, dodržiavania liečebného režimu a či je potrebné na ňu pri týchto činnostiach dohliadať. Za jednotlivé oblasti sa pridelujú body, a to buď 10, čo znamená, že človek pomoc nepotrebuje, 5, ak pomoc potrebuje pri niektorých úkonoch a 0, keď pomoc potrebuje pri všetkých. Podľa počtu bodov je osoba zaradená do jedného zo šiestich stupňov odkázanosti. **Na poskytovanie domácej opatrovateľskej služby „stačí“ II. stupeň odkázanosti, na umiestnenie do domova sociálnych služieb je potrebný stupeň V. a VI., na umiestnenie do zariadenia pre seniorov stupeň IV. až VI.** Zoznam činností, podľa ktorých sa posudzuje odkázanosť a stupne odkázanosti sú upravené v prílohe č. 3 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, nájdete ich v prílohe na konci tejto príručky.

Na posudok lekára nadväzuje tzv. sociálny posudok sociálneho pracovníka obce, obsahujúci presný zoznam úkonov sebaobsluhy, zoznam úkonov starostlivosti o domácnosť a zoznam základných sociálnych aktivít, pri ktorých je žiadateľ odkázaný na pomoc inej osoby a ich rozsah vyjadrený predpokladaným rozsahom hodín. **Posudzovanie žiadosti má trvať najviac 30 dní**, vo veľmi zložitých prípadoch (najmä keď sú potrebné ďalšie doklady ohľadom zdravotného stavu alebo príjmu) maximálne 60 dní. Výsledkom posudzovania je vydanie rozhodnutia o odkázanosti na sociálnu službu.

Keď má žiadateľ rozhodnutie o odkázanosti na sociálnu službu, môže si vybrať jej poskytovateľa. Sociálne služby poskytujú verejní a neverejní poskytovatelia. Verejnými poskytovateľmi sú obce, mestá (aj mestské časti), vyššie územné celky a nimi zriadené subjekty. Neverejnými poskytovateľmi sú domovy sociálnych služieb a ďalšie zariadenia, ako aj opatrovateľské služby založené súkromnými osobami, Slovenským Červeným krížom, cirkvami a ďalšími zriaďovateľmi. Ak v zariadení, ktoré si človek vybral, nie je voľné miesto, je zaradený do **evidencie žiadateľov**. Evidencia (poradovník žiadateľov) má byť verejnosti prístupná, žiadateľ má mať možnosť vedieť, na akom mieste v poradí sa práve nachádza. **V krízovej sociálnej situácii, ktorá vyžaduje intervenciu a okamžitú pomoc, by žiadateľovi mala byť sociálna služba poskytnutá ihneď.**

Poskytovateľ a príjemca spolu uzatvoria **zmluvu o poskytovaní sociálnej služby**. V zmluve sa uvedie aj výška úhrady za službu. Príjemca môže zmluvu vypovedať, a poskytovanie služby tak ukončiť.

Úhrada za pobyt v domove sociálnych služieb a za opatrovateľskú službu

Za poskytovanie sociálnej služby sa platí úhrada. Jej výška závisí od druhu sociálnej služby (napríklad či sa zdravotne postihnutému poskytuje opatrovateľská služba u neho v domácnosti alebo je umiestnený v zariadení sociálnych služieb), ako aj od toho, kto službu poskytuje. **Prijímateľ sociálnej služby je povinný platiť úhradu za sociálnu službu v sume určenej poskytovateľom.** Ak sociálnu službu poskytuje obec alebo VÚC, výška úhrady je stanovená vo všeobecne záväznom nariadení,

ktoré musí byť verejnosti dostupné. V prípade, že sociálnu službu poskytuje „súkromník“, t. j. neverejný subjekt, výška úhrady je stanovená v jeho cenníku.

Výška úhrady závisí aj od príjmu a majetku žiadateľa. Pri posudzovaní príjmu sa postupuje tak, že sa sčíta priemerný mesačný príjem žiadateľa o sociálnu službu (čistý príjem, invalidný dôchodok, starobný dôchodok) za predchádzajúci kalendárny mesiac pred začatím poskytovania služby s príjmom jeho manžela alebo manželky a nezaopatreného dieťaťa, ktoré s ním žije v domácnosti, a táto suma sa vydolí počtom osôb, ktorých príjmy sa sčítavali. Výsledok sa považuje za príjem žiadateľa. Za majetok sa považujú veci a práva v hodnote vyššej ako 10 000 €. Do tejto sumy sa nezapočítava byt alebo dom slúžiaci na trvalé bývanie (okrem prípadu, kedy sa žiada o poskytovanie trvalej pobytovej služby), pôda užívaná pre vlastnú potrebu, nevyhnutné vybavenie domácnosti, ošatenie a obuv, ale aj veci, na ktoré sa poskytol príspevok na kompenzáciu alebo jednorazová dávka v hmotnej núdzi. Motorové vozidlo sa do majetku nezapočítava v prípade, ak sa využíva na individuálnu prepravu z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia. Pri posudzovaní majetku sa prihliada aj na nehnuteľnosti, ktoré žiadateľ o sociálnu službu v uplynulých piatich rokoch predal.

Prijímateľ sociálnej služby nemôže zostať po jej zaplatení úplne bez príjmu. Vždy mu z neho musí zostať určitá časť, určená podľa životného minima pre jednu dospelú osobu. Výška životného minima sa mení každý rok v júli a následne sa potom prehodnocujú všetky platby a príspevky, ktoré sa od životného minima odvíjajú. V júli 2016 sa výška životného minima nemenila, zostáva 198,09 €.

Suma, ktorá musí príjemcovi služby musí po zaplatení úhrady zostať z príjmu je:

- 1,4 násobok sumy životného minima po zaplatení úhrady za opatrovateľskú službu,
- 25% zo sumy životného minima po zaplatení úhrady za celoročnú pobytovú sociálnu službu,
- 60% zo sumy životného minima po zaplatení úhrady za týždennú pobytovú sociálnu službu,
- 100% zo sumy životného minima po zaplatení úhrady za úhrady za denný pobyt v zariadení s poskytovaním stravovania a 1,4 násobok sumy životného minima, ak sa v zariadení stravovanie neposkytuje.

Ak sa príjem prijímateľa sociálnej služby spoločne posudzuje a spoločne započítava s príjmami iných osôb (napríklad manžela alebo manželky), tak po zaplatení úhrady za sociálnu službu musí týmto spoločne posudzovaným osobám zostať najmenej 1,65 násobok životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu.

Prijímateľ sociálnej služby nie je povinný platiť úhradu za sociálnu službu, ak jeho príjem je nižší alebo sa rovná sume, ktorá mu má zostať. Namiesto prijímateľa sú v takomto prípade povinní zaplatiť úhradu za sociálnu službu jeho plnoleté deti alebo rodičia, ak ich má.

Ďalšie sociálne služby

Okrem zariadení sociálnych služieb a opatrovateľskej služby môžu ľudia s nepriaznivým zdravotným stavom využívať aj ďalšie sociálne služby poskytované obcou, ako sú prepravná služba, požičiavanie pomôcok a podporné služby.

Prepravná služba (známa aj ako tzv. „sociálne taxi“) slúži na prepravu osôb s ťažkým zdravotným postihnutím odkázaným na individuálnu prepravu podľa posudku úradu práce sociálnych vecí a rodiny, ale aj ľudí, ktorí sa kvôli svojmu zdravotnému stavu dočasne nedokážu dobre pohybovať (napríklad majú zlomenú nohu). Využiť ju teda môžu aj tí, ktorí inak nespĺňajú podmienky na poberanie príspevkov súvisiacich s prepravou od úradu práce.

Požičiavanie pomôcok zabezpečuje obecna preklopenie obdobia, kedy si pacient vybavuje poskytnutie zdravotnej pomôcky v zdravotnej poisťovni alebo príspevok na zakúpenie pomôcky na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny. Takýmito pomôckami sú napríklad invalidné vozíky, chodítka, toaletné stoličky, servírovacie stolíky, francúzske barle, vychádzkové palice, vaňová alebo sprchovacia stolička.

Podporné služby:

- **denné centrum**, v ktorom sa poskytuje sociálne poradenstvo a záujmová činnosť,
- **jedáleň**, ktorá môže zabezpečovať stravovanie aj prostredníctvom donášky stravy do domácnosti,
- **práčovňa** na pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva,
- **stredisko osobnej hygieny**, v ktorom je možné vykonávať nevyhnutnú základnú osobnú hygienu.

Obec okrem tohoťažko zdravotne postihnutým **sprostredkúva osobnú asistenciu** a pomáha s administratívnymi úkonmi súvisiacimi s poberaním príspevku na osobnú asistenciu.

Tieto služby sa vybavujú podstatne jednoduchšie, pretože pri nich nie je potrebné osobitné posudzovanie odkázanosti. Na obecnom a alebo mestskom úrade, v Bratislave na úrade mestskej časti, v Košiciach na magistráte, sa podá žiadosť o konkrétnu službu. K žiadosti sa priloží potvrdenie od lekára (všeobecného alebo špecialistu), že žiadateľ má nepriaznivý zdravotný stav. Ak bol žiadateľ úradom práce, sociálnych vecí a rodiny uznaný za zdravotne ťažko postihnutého, stačí ak žiadosti priloží toto rozhodnutie. Za poskytovanie prepravnej služby, stravovanie a donášku jedál sa platí úhrada, ktorú si stanoví obec. Informácie o výške úhrady, tlačivá žiadostí a konkrétne podmienky poskytovania týchto služieb v tej ktorej obci sa poskytujú na obecnom úrade, sú zverejnené aj na internetovej stránke obcí.

Často kladené otázky

*Som **zaradený v poradovníku** na umiestnenie do domova sociálnych služieb. Prečo mi nedali miesto hneď?*

Ak kapacita domova sociálnych služieb neumožňuje ubytovať žiadateľa ihneď, môže byť zaradený do poradovníka. Poradovník musí byť zverejnený. Bezodkladné umiestnenie do domova sociálnych služieb je možné vtedy, ak je život alebo zdravie osoby vážne ohrozené, ak nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb, alebo ak osoba odkázaná na pomoc inej osoby skončila pobyt v zariadení a nemá zabezpečené podmienky na bývanie v prirodzenom prostredí. Za vážne ohrozenie života alebo zdravia sa považuje najmä, ak je človek ohrozený správaním inej osoby, alebo je odkázaný na pomoc inej osoby a nemá žiadnu blízku osobu (manžela, manželku, dieťa, rodiča), ktorá by sa oňho mohla postarať.

*Môžu ma dať do domova dôchodcov **proti mojej vôli**?*

Nie. Dospelého a svojprávneho človeka nie je možné do akéhokoľvek zariadenia sociálnych služieb umiestniť, ak s tým nesúhlasí. Svojprávny je človek, ktorý nebol právoplatným rozhodnutím súdu zbavený spôsobilosti na právne úkony alebo jeho spôsobilosť na právne úkony nebola súdom obmedzená.

*Som veľmi **nespokojná s opatrovatelkou** mojej mamy, ktorú jej pridělila obec. Čo môžem robiť?*

Môžete o zistených nedostatkoch v činnosti opatrovateľsky informovať obec, ktorá je podľa zákona o sociálnych službách povinná kontrolovať úroveň ich poskytovania. Pokiaľ by ste s podnetom neuspeli, t. j. nevedol by k náprave nedostatkov, môžete sa obrátiť na Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré nad sociálnymi službami vykonáva dohľad.

*Opatrujem môjho syna a poberám na neho opatrovateľský. Môžem požiadať o **odľahčovaciu službu**?*

Áno. Odľahčovacia služba je jednou z foriem sociálnych služieb. Poskytuje sa človeku, ktorý opatruje človeka s ťažkým zdravotným postihnutím. Cieľom odľahčovacej služby je umožniť takémuto opatrovateľovi oddýchnuť si od opatrovania – je to teda istá forma „dovolenky“. Odľahčovacia služba sa poskytuje na celé dni, **najviac 30 dní v kalendárnom roku**. Nevyčerpané dni si nie je možné preniesť do ďalšieho roka. O poskytnutie odľahčovacej služby sa žiada na obecnom (mestskom) úrade, odkázanosť sa preukazuje posudkom úradu práce, sociálnych vecí a rodiny vypracovaného v konaní o priznanie opatrovateľského príspevku. Počas poskytovania odľahčovacej služby je obec povinná poskytnúť alebo zabezpečiť osobe s ťažkým zdravotným postihnutím sociálnu službu podľa jej výberu, a to buď opatrovaním v domácnosti alebo v zariadení sociálnych služieb.

Zhrnutie

- Sociálnymi službami sú napr. zariadenia sociálnych služieb – domovy sociálnych služieb, domovy pre seniorov, denný stacionár a opatrovateľská služba.
- Sociálne služby zabezpečujú **obce a vyššie územné celky** a tie aj rozhodujú o ich poskytnutí.
- Za využívanie sociálnych služieb sa platí **úhrada**, príjemcovi však vždy musí zostať určitá čiastka na jeho vlastné potreby.
- Pacienti môžu využívať aj rôzne „praktické“ služby, poskytované obcou, ako sú **jedáleň, práčovňa, požičovňa pomôcok**.

PRACOVNÉ VZŤAHY

Návšteva u lekára

Zamestnanec má právo čerpať platené voľno (pracovné voľno s náhradou mzdy) na návštevu zdravotníckeho zariadenia v rozsahu najviac siedmych dní v kalendárnom roku. Jeden deň pracovného voľna zodpovedá priemernej dĺžke pracovnej zmeny podľa ustanoveného týždenného pracovného času. Pri osemhodinovom pracovnom čase na deň (40 hodín týždenne) je to 56 hodín ročne. Na rozdiel od dovolenky, ktorej čerpanie sa ráta na dni, **pracovné voľno na návštevu lekára sa započítava podľa počtu hodín, ktoré lekár vyznačí na potvrdení**. Preto je nutné na potvrdení vyznačiť nielen deň, ale aj čas vyšetrenia.

Ak zamestnanec potrebuje ďalšie pracovné voľno, aby mohol navštíviť zdravotnícke zariadenie, zamestnávateľ je povinný mu toto pracovné voľno poskytnúť, ale už bez náhrady mzdy (neplatené voľno).

Podmienkou poskytnutia tak plateného, ako aj neplateného pracovného voľna je, že **vyšetrenie alebo ošetrovanie nebolo možné vykonať mimo pracovného času**. To, či zamestnanec môže alebo nemôže navštíviť lekára mimo pracovného času, závisí od jeho pracovnej doby, ordinačných hodín lekára a času, ktorý zamestnanec potrebuje na návrat na pracovisko.

Ak zamestnanec vie vopred, že v určitý deň pôjde k lekárovi, mal to zamestnávateľovi včas oznámiť. Ak to vopred nevie, je povinný zamestnávateľa upovedomiť o svojej návšteve zdravotníckeho zariadenia hneď, ako je to možné.

Zamestnávateľ nesmie preverovať dôvody lekárskeho vyšetrenia. Ak vyšetrenie bolo poskytnuté v zdravotníckom zariadení a zamestnanec ho riadne preukáže potvrdením, zamestnávateľ nemôže skúmať ďalšie podrobnosti.

Tieto pravidlá sa vzťahujú iba na pracovný pomer uzatvorený na základe pracovnej zmluvy. Nárok na poskytnutie plateného pracovného voľna na návštevu u lekára nemajú ľudia pracujúci na dohodu ani samostatne zárobkovo činné osoby.

Sprevádzanie príbuzného u lekára

Zamestnávateľ je povinný poskytnúť zamestnancovi platené pracovné voľno (voľno s náhradou mzdy) na sprevádzanie rodinného príslušníka do zdravotníckeho zariadenia na vyšetrenie alebo ošetrovanie v rozsahu **sedem dní za rok**.

Sprevádzať je možné manžela, dieťa (vlastné alebo zverené do starostlivosti súdom), rodiča, súrodenca, manžela súrodenca, rodiča manžela, súrodenca manžela, prarodiča, prarodiča manžela, vnuka a osobu, ktorá so zamestnancom žije spoločne v domácnosti. Zamestnávateľ nesmie od zamestnanca požadovať informácie o jeho rodinných pomeroch, preto si ani nemôže overovať, či sprevádzaná osoba skutočne je príbuzným zamestnanca (napríklad pri rozdielnych priezviskách).

Platené pracovné voľno musí zamestnávateľ poskytnúť tak pri náhlom ochorení alebo úraze, ako aj pri sprevádzaní na vopred určené vyšetrenie, ošetrovanie alebo liečenie. Ak zamestnanec vie, že v určitom termíne bude sprevádzať rodinného príslušníka k lekárovi, mal by o poskytnutie pracovného voľna včas požiadať. Inak zamestnávateľa informuje hneď ako je to možné. Sprevádzanie sa preukazuje potvrdením od zdravotníckeho zariadenia. Pracovné voľno s náhradou mzdy sa poskytne

len jednému z rodinných príslušníkov. Zdravotnícke zariadenie by preto nemalo vystaviť potvrdenie pre zamestnávateľa viac ako jednému človeku.

Platené pracovné voľno sa poskytne na nevyhnutne potrebný čas, najviac na sedem dní v kalendárnom roku. Pri osemhodinovom pracovnom čase na deň (40 hodín týždenne) je to 56 hodín ročne. Do nevyhnutne potrebného času sa započítava nielen samotné vyšetrenie a ošetrovanie (a čakanie naň), ale aj cesta do a zo zdravotníckeho zariadenia. Ak zamestnanec potrebuje ďalšie pracovné voľno, aby mohol sprevádzať rodinného príslušníka, zamestnávateľ mu ho môže (a nemusí) poskytnúť, ale už ako neplatené voľno bez náhrady mzdy. Podmienkou poskytnutia tak plateného, ako aj neplateného pracovného voľna je, že zdravotnícke zariadenie nebolo možné navštíviť mimo pracovného času (napríklad sa ordinačné hodiny prekrývajú s pracovným časom).

Zamestnávateľ je povinný poskytnúť zamestnancovi platené voľno aj na **sprevádzanie zdravotne postihnutého dieťaťa do zariadenia sociálnej starostlivosti alebo špeciálnej školy** najviac na desať dní v kalendárnom roku.

Tieto pravidlá sa vzťahujú iba na pracovný pomer uzatvorený na základe pracovnej zmluvy. Nárok na poskytnutie pracovného voľna z dôvodu sprevádzania rodinného príslušníka nemajú ľudia pracujúci na dohodu ani samostatne zárobkovo činné osoby.

Ošetrovanie chorého člena rodiny

Zamestnávateľ je povinný zamestnancovi poskytnúť pracovné voľno na ošetrovanie člena rodiny. Ide o neplatené pracovné voľno, bez náhrady mzdy.

Počas ošetrovania možno poberať dávku zo Sociálnej poisťovne, ktorá sa nazýva ošetrovné, ak si zdravotný stav blízkeho príbuzného podľa potvrdenia jeho ošetrojúceho lekára nevyhnutne vyžaduje ošetrovanie inou osobou. Blízkym príbuzným je choré dieťa, manžel alebo manželka, rodič, svokor a svokra (rodič manžela alebo manželky). Zákon o sociálnom poistení, ktorý ošetrovné upravuje, hovorí výslovne o manželovi a manželke, ošetrovné preto nie je možné poberať pri ošetrovaní chorého druhu alebo družky (prípadne inej osoby žijúcej v spoločnej domácnosti) a ich rodičov. Rovnako nie je možné poberať ošetrovné pri ošetrovaní súrodencov.

Ošetrovné patrí medzi dávky nemocenského poistenia, čo znamená, že poberať ho môže iba osoba, ktorá je nemocensky poistená (je zamestnancom – a to buď na základe pracovnej zmluvy, dohody o vykonaní práce a dohody o pracovnej činnosti), SZČO alebo dobrovoľne nemocensky poistenou osobou) alebo začala ošetrovať príbuzného počas tzv. ochranej lehoty siedmich dní po zániku nemocenského poistenia (napríklad počas siedmich dní od skončenia pracovného pomeru). Na to, aby dobrovoľne nemocensky poistená osoba mohla mať nárok na ošetrovné, musí byť poistená aspoň 270 dní v posledných dvoch rokoch pred vznikom potreby ošetrovania. Pri zamestnancovi ani SZČO nie je stanovená žiadna podmienka trvania nemocenského poistenia. SZČO a dobrovoľne nemocensky poistená osoba však musia mať zaplatené poistné na nemocenské poistenie v zákonom stanovenej lehote a výške (pripúšťa sa dlh na nemocenskom poistení nižší ako 5 eur). Ak zamestnávateľ za zamestnanca neplatí riadne poistné na nemocenské poistenie, nie je to prekážkou čerpania ošetrovného zamestnancom.

Ošetrovné priznáva a vypláca pobočka Sociálnej poisťovne podľa trvalého bydliska žiadateľa na základe žiadosti o ošetrovné (I. a II. diel), ktorú vystaví lekár chorého. Zamestnanec I. a II. diel

žiadosti predloží svojmu zamestnávateľovi na potvrdenie, a potom ju odovzdá Sociálnej poisťovni. Samostatne zárobkovo činná osoba a dobrovoľne nemocensky poistená osoba I. a II. diel žiadosti o ošetrovné odovzdajú pobočke Sociálnej poisťovne príslušnej podľa miesta ich trvalého bydliska.

Výška ošetrovného je 55% z denného vymeriavacieho základu. Vymeriavacím základom zamestnanca je jeho hrubá mzda, vymeriavacím základom SZČO je príjem, z ktorého odvádza nemocenské do Sociálnej poisťovne a vymeriavacím základom dobrovoľne poistenej osoby je čiastka, ktorú si sama určila ako základ pre platenie poistného. Výška ošetrovného je rovnaká za všetky dni, za ktoré sa poberá. Nie je to teda ako pri práceneschopnosti, kedy za prvé tri dni trvania PN chorý poberá 25% z denného vymeriavacieho základu a od štvrtého dňa 55% z denného vymeriavacieho základu.

Ošetrovné sa poskytuje za **najviac desať kalendárnych** (nie pracovných) **dní**. Zostať s blízkym doma a ošetrovať ho je možné aj dlhšie (za predpokladu, že to umožní zamestnávateľ), no bez nároku na ošetrovné, či inú dávku nemocenského poistenia.

Nárok na ošetrovné vzniká v tom istom prípade len raz a len jednej osobe. Nie je preto napríklad možné, aby pri dva týždne trvajúcej chorobe dieťaťa poberal desať dní ošetrovné otec a štyri dni matka. S tou istou diagnózou nárok na ošetrovné vznikne opäť len za predpokladu, že pôjde o návrat ochorenia (teda ak pôjde o recidívu ochorenia, nie o neprerušené ochorenie). Pri súčasnom ošetrovaní dvoch osôb (napríklad dvoch detí) sa vyplatí iba jedno ošetrovné. Ak by však jedno dieťa ošetroval otec a druhé matka, mohli by obaja poberať ošetrovné – každý na inú osobu.

Nedá sa ani súčasne poberať ošetrovné a nemocenské, resp. náhradu príjmu pri dočasnej práceneschopnosti.

Práceneschopnosť

O práceneschopnosti a dĺžke jej trvania rozhoduje všeobecný lekár, lekár so špecializáciou v odbore gynekológia a pôrodnictvo a lekár zdravotníckeho zariadenia, v ktorom je pacient hospitalizovaný. Iní lekári (napríklad špecialisti, ku ktorým pacient chodí na odborné vyšetrenia) nemôžu vystaviť potvrdenie o dočasnej pracovnej neschopnosti. Ukončiť práceneschopnosť nemôže ani posudkový lekár Sociálnej poisťovne.

Nároky, ktoré pacientovi pri práceneschopnosti vzniknú, sa líšia podľa jeho sociálneho postavenia – teda v závislosti od toho, či je zamestnanec, samostatne zárobkovo činná osoba, dobrovoľne poistená osoba alebo osoba v tzv. ochrannnej dobe. Pre výpočet výšky nemocenského je však vždy potrebné určiť tzv. vymeriavací základ – sumu, z ktorej sa dávka vypočíta.

Zamestnanec:

- prvé tri dni trvania PN - náhrada príjmu od zamestnávateľa vo výške 25 % z vymeriavacieho základu,
- štvrtý až desiaty deň – náhrada príjmu od zamestnávateľa vo výške 55% z vymeriavacieho základu,
- od jedenásteho dňa – nemocenské zo Sociálnej poisťovne vo výške 55% z vymeriavacieho základu.

Vymeriavací základ zamestnanca je jeho hrubá mzda. Ak zamestnanec u súčasného zamestnávateľa pracoval počas celého predchádzajúceho roka, jeho nemocenské sa vypočíta z hrubej mzdy, ktorú mal v predchádzajúcom roku. Ak u súčasného zamestnávateľa pracoval aspoň 90 dní (teda nie celý predchádzajúci rok), nemocenské sa vypočíta z hrubej mzdy, ktorú mal počas tohto obdobia.

Samostatne zárobkovo činná osoba:

- prvé tri dni trvania PN - nemocenské zo Sociálnej poisťovne vo výške 25% z vymeriavacieho základu,
- od štvrtého dňa - nemocenské zo Sociálnej poisťovne vo výške 55% z vymeriavacieho základu.

Vymeriavacím základom SZČO je príjem, z ktorého platila poisťné do Sociálnej poisťovne.

Dobrovoľne nemocensky poistená osoba:

- prvé tri dni trvania PN - nemocenské zo Sociálnej poisťovne vo výške 25% z vymeriavacieho základu,
- od štvrtého dňa - nemocenské zo Sociálnej poisťovne vo výške 55% z vymeriavacieho základu.

Vymeriavacím základom dobrovoľne poistenej osoby je čiastka, ktorú si sama určila ako základ pre platenie poisťného. Podmienkou poberania nemocenského je trvanie poistenia aspoň 270 dní v posledných dvoch rokoch pred vznikom dočasnej pracovnej neschopnosti.

Osoba v ochrannnej lehote je človek, ktorému nemocenské poistenie zaniklo (napríklad skončil jeho pracovný pomer), a po zániku tohto poistenia v určitej lehote – ochrannnej lehote - ochorel alebo utrpel úraz a stal sa dočasne práceneschopným. Ochranná lehota je 7 dní po zániku nemocenského poistenia; v prípade tehotnej ženy je ochranná lehota osem mesiacov. Osoba, ktorá sa stane práceneschopnou do 7 dní od zániku poistenia, má nárok na nemocenskú dávku:

- prvé tri dni trvania PN - nemocenské zo Sociálnej poisťovne vo výške 25% z vymeriavacieho základu,
- od štvrtého dňa - nemocenské zo Sociálnej poisťovne vo výške 55% z vymeriavacieho základu.

Nemocenské sa vypláca mesačne pozadu, spravidla okolo 20. dňa mesiaca. Ak dočasná pracovná neschopnosť pokračuje aj nasledujúci mesiac, ošetrojúci lekár vystaví tlačivo „Preukaz o trvaní dočasnej pracovnej neschopnosti“ (tzv. lístok na peniaze), ktorý je potrebné po jeho podpísaní predložiť príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne. Bez tohto dokladu Sociálna poisťovňa nevypláť nemocenské za príslušný mesiac.

Nemocenské sa vypláca najviac 52 týždňov od vzniku dočasnej pracovnej neschopnosti.

Práceneschopnosť môže trvať aj viac ako 52 týždňov, avšak už bez vyplácania nemocenského. Ak dočasná pracovná neschopnosť a nepriaznivý zdravotný stav trvajú dlhodobo, t. j. trvajú alebo je pravdepodobné, že budú trvať dlhšie ako jeden rok, je možné požiadať o priznanie invalidného dôchodku. Žiadosť o invalidný dôchodok sa zvyčajne podáva ku koncu 52 týždňového obdobia poberania nemocenského, pretože o invalidite hovoríme iba v prípade, ak nepriaznivý zdravotný stav trvá alebo má trvať dlhšie ako rok. Ak je však zrejmé, že zdravotný stav je zhoršený trvalo a nie je predpoklad, že by sa počas práceneschopnosti zlepšil, žiadosť o dôchodok je možné podať aj bez toho, aby bol človek predtým PN, resp. aby bol PN celých 52 týždňov.

Aj invalidný dôchodca môže byť práceneschopný a poberať nemocenské, pokiaľ on alebo jeho zamestnávateľ platia odvody (poisťné na nemocenské poistenie) do Sociálnej poisťovne. Práceneschopnosť by nemala byť vystavená na tú istú diagnózu, pre ktorú je človek invalidný v tom rozsahu, v akom je pre ňu invalidný. Pokiaľ teda dôjde k prechodnému zhoršeniu ochorenia, ktoré je príčinou invalidity nad rozsah invalidity, tak človek môže byť práceneschopný a poberať nemocenské. Rovnako môže byť práceneschopný aj pre iné ochorenia nesúvisiace s invaliditou.

Počas dočasnej pracovnej neschopnosti je nevyhnutné, aby pacient **dodržiaval liečebný režim** určený ošetrojúcim lekárom, pretože v opačnom prípade mu môže Sociálna poisťovňa prestať vyplácať nemocenské. Počas trvania PN je pacient povinný zdržiavať sa na adrese uvedenej v žiadosti o nemocenské (t. j. na adrese uvedenej na tlačive Potvrdenie o dočasnej pracovnej neschopnosti). Ošetrojúci lekár môže povoliť zmenu miesta pobytu počas PN, ak ho o to pacient požiada. Ak to povaha choroby umožňuje, ošetrojúci lekár môže dočasne práceneschopnej osobe povoliť vychádzky. Zmena času vychádzok a ich zrušenie je tiež vo výlučnej kompetencii lekára, ktorý o PN rozhodol. Dodržiavanie liečebného režimu kontroluje zamestnanec Sociálnej poisťovne. Kontrola môže byť vykonaná kedykoľvek od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti, a to aj mimo pracovného času a cez víkend. Kontrolu, či sa dočasne práceneschopný zamestnanec zdržiava na mieste určenom počas dočasnej pracovnej neschopnosti, má právo vykonávať aj zamestnávateľ.

Obdobie práceneschopnosti zamestnanca je tzv. ochrannou dobou, čo znamená, že **práceneschopnému zamestnancovi môže dať zamestnávateľ výpoveď iba výnimočne**, a to iba v prípade, ak sa zamestnávateľ ruší alebo ak zamestnanec závažne porušil pracovnú disciplínu. Aj počas práceneschopnosti sa môže pracovný pomer skončiť dohodou alebo uplynutím doby, pokiaľ bol dohodnutý na dobu určitú.

Preradenie na inú prácu

Ak sa zamestnancovi zhorší zdravotný stav do tej miery, že stratí spôsobilosť vykonávať svoju doterajšiu prácu, nemusí hneď skončiť pracovný pomer. Môže **požiadať zamestnávateľa o preradenie na inú prácu**. Podmienkou preradenia je, aby zdravotný stav zamestnancovi znemožňoval vykonávať prácu dohodnutú v pracovnej zmluve a tento stav je dlhodobý, teda trvá alebo je predpoklad, že bude trvať dlhšie ako jeden rok. Krátkodobé zhoršenie zdravotného stavu je možné riešiť práceneschopnosťou.

Zamestnanec nemusí byť uznaný za invalidného Sociálnou poisťovňou. Strata spôsobilosti vykonávať doterajšiu prácu sa zamestnávateľovi dokladuje lekárske posudkom, vystaveným na žiadosť zamestnanca ošetrojúcim lekárom, nie posudkom lekára Sociálnej poisťovne. Musí však ísť o posudok ošetrojúceho lekára, nestačí lekárske odporúčanie, nález alebo potvrdenie.

Zamestnávateľ preradí zamestnanca na inú prácu na základe jeho žiadosti. Keďže Zákonník práce výslovne nestanovuje lehotu, dokedy je zamestnávateľ povinný zamestnanca preradiť, je vhodné v žiadosti nejakú lehotu (napríklad 15 dní) uviesť.

Práca, na ktorú zamestnávateľ zamestnanca preradí, by mala zodpovedať jeho zdravotným obmedzeniam, kvalifikácii a schopnostiam. Ak zamestnávateľ svoju povinnosť preradiť zamestnanca na inú prácu nespĺní, zamestnanec nie je povinný vykonávať doterajšiu prácu a zamestnávateľ mu musí poskytnúť náhradu mzdy vo výške jeho priemerného zárobku. Nepreradenie na inú vhodnú prácu v lehote 15 dní odo dňa predloženia lekárskeho posudku, podľa ktorého zamestnanec nemôže vykonávať doterajšiu prácu bez ohrozenia svojho zdravia, je dôvodom pre okamžité skončenie pracovného pomeru zamestnancom.

V prípade, ak zamestnávateľ zamestnanca na inú prácu preradiť nemôže, pretože ju nemá, alebo zamestnanec o preradenie ani nežiadal, no doterajšiu prácu už nie je schopný zastávať, pracovný pomer bude potrebné ukončiť dohodou alebo výpoveďou. **Rozhodnutie Sociálnej poisťovne o priznaní invalidného dôchodku nespôsobuje zánik pracovného pomeru.** Aj človek, ktorý bol uznaný za invalidného, môže ďalej pracovať.

Vzor: Žiadosť o preradenie na inú prácu podľa § 55 ods. 2 písm. a) Zákonníka práce

Podľa pracovnej zmluvy uzavretej dňa ....vykonávam prácu – ....

Dňa .... som sa podrobil odbornému lekárskeму vyšetreniu v .... ambulancii v .... Týmto vyšetrením bolo zistené, že nie je vhodné, aby som dohodnutú prácu ďalej vykonával, lebo vážne ohrozuje moje zdravie. Odborný lekársky posudok pripájam k tejto žiadosti.

Vzhľadom na skutočnosti uvedené v lekárskom posudku žiadam, aby som bol najneskôr do 15 dní preradený na inú, pre mňa vhodnú prácu.

V ...., dňa .... podpis

Skončenie pracovného pomeru

V tzv. skúšobnej dobe sa pracovný pomer môže skončiť hocikedy, z akéhokoľvek dôvodu. Po uplynutí skúšobnej doby sa pracovný pomer môže skončiť:

- dohodou,
- okamžitým skončením,
- výpoveďou,
- uplynutím doby, na ktorú bol pracovný pomer uzatvorený.

Dohoda znamená, že zamestnávateľ a zamestnanec sa dohodnú, že pracovný pomer sa skončí. Obe strany teda so skončením súhlasia. Zamestnanec alebo zamestnávateľ môžu navrhnúť (aj písomne) druhej strane, aby sa pracovný pomer skončil dohodou. **Ak s tým zamestnanec alebo zamestnávateľ nesúhlasia, pracovný pomer sa dohodou nemôže skončiť.** V prípade, že zamestnávateľ zamestnanca prinúti, aby dohodu uzatvoril, takáto dohoda je neplatná. Pri skončení pracovného pomeru dohodou sa tento končí dňom uvedeným v dohode, t. j. neplynie žiadna výpovedná lehota. **Pokiaľ je dôvodom uzatvorenia dohody zhoršenie zdravotného stavu zamestnanca, ktorý viac nie je spôsobilý vykonávať doterajšiu prácu, je nutné v dohode tento dôvod uviesť.** V opačnom prípade zamestnanec nebude mať nárok na odstupné.

Okamžité skončenie pracovného pomeru (nesprávne nazývané aj okamžitá alebo hodinová výpoveď) je možné iba výnimočne a výlučne z dôvodov vymedzených v Zákonníku práce. Zamestnávateľ môže okamžite skončiť pracovný pomer so zamestnancom iba ak ten závažným spôsobom porušil pracovnú disciplínu alebo bol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin. Zamestnávateľ nemôže okamžite skončiť pracovný pomer s tehotnou zamestnankyňou, so zamestnankyňou na materskej dovolenke alebo so zamestnankyňou a zamestnancom na rodičovskej dovolenke, s osamelou zamestnankyňou alebo s osamelým zamestnancom, ak sa stará o dieťa mladšie ako tri roky, alebo so zamestnancom, ktorý sa osobne stará o blízku osobu, ktorá je osobou s ťažkým zdravotným postihnutím.

Zamestnávateľ nie je oprávnený okamžite skončiť pracovný pomer so zamestnancom z dôvodu jeho nepriaznivého zdravotného stavu.

Zamestnanec môže pracovný pomer okamžite skončiť, ak podľa lekárskeho posudku nemôže ďalej vykonávať prácu bez vážneho ohrozenia svojho zdravia a zamestnávateľ ho nepreradil do 15 dní odo dňa predloženia tohto posudku na inú pre neho vhodnú prácu, zamestnávateľ mu nevyplatil mzdu, náhradu mzdy, cestovné náhrady, náhradu za pracovnú pohotovosť, náhradu príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca alebo ich časť do 15 dní po uplynutí ich splatnosti, alebo ak je bezprostredne ohrozený jeho život alebo zdravie. Zamestnanec môže okamžite skončiť pracovný pomer iba v lehote jedného mesiaca odo dňa, keď sa o dôvode na okamžité skončenie pracovného pomeru dozvedel. Pri okamžitom skončení pracovného pomeru zamestnancom má zamestnanec nárok vyplatenie dvojnásobku priemerného zárobku. Neplatí to však v prípade, ak pracovný pomer okamžite skončil zamestnávateľ. Pracovný pomer zaniká doručením oznámenia o okamžitom skončení pracovného pomeru druhej strane. Výpovedná doba neplynie.

Výpoveď a výpovedná doba

Výpoveď si nevyžaduje súhlas druhej strany. Zamestnanec môže dať výpoveď z akéhokoľvek dôvodu, dokonca ani nemusí dôvod vo výpovedi uviesť. Zamestnávateľ však môže dať zamestnancovi výpoveď iba z dôvodov uvedených v Zákonníku práce.

Dôvody pre výpoveď zamestnávateľa:

- Zamestnávateľ sa zrušuje alebo premiestňuje.
- Zamestnanec sa stane nadbytočný. Podmienkou je, aby zamestnávateľ vydal rozhodnutie o organizačných zmenách, ktoré reálne sleduje zefektívnenie práce (nie je účelové) a na základe tohto rozhodnutia zanikne potreba výkonu práce zamestnanca.
- **Zamestnanec vzhľadom na svoj zdravotný stav podľa lekárskeho posudku dlhodobo stratil spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu.**
- Zamestnanec prestal spĺňať predpoklady na výkon dohodnutej práce (napr. vodič z povolania príde o vodičský preukaz).
- Zamestnanec neuspokojivo plní pracovné úlohy. Z tohto dôvodu možno dať zamestnancovi výpoveď iba v prípade, že ho zamestnávateľ v posledných šiestich mesiacoch písomne vyzval na odstránenie nedostatkov a zamestnanec ich napriek výzve neodstránil.
- Zamestnanec menej závažným spôsobom porušil pracovnú disciplínu. Pre menej závažné porušenie pracovnej disciplíny možno dať zamestnancovi výpoveď, ak bol v posledných šiestich mesiacoch v súvislosti s porušením pracovnej disciplíny písomne upozornený na možnosť výpovede.
- Zamestnávateľ by mohol so zamestnancom okamžite skončiť pracovný pomer.

Pre porušenie pracovnej disciplíny alebo z dôvodu, pre ktorý možno okamžite skončiť pracovný pomer, môže dať zamestnávateľ zamestnancovi výpoveď **iba v lehote dvoch mesiacov odo dňa, keď sa dozvedel o tom, že zamestnanec porušil pracovnú disciplínu.** Ak zamestnávateľ chce dať zamestnancovi výpoveď pre porušenie pracovnej disciplíny, je povinný oboznámiť zamestnanca s dôvodom výpovede a umožniť mu vyjadriť sa k nemu.

Ak zamestnávateľ nemá nijaký z týchto dôvodov, nemôže dať zamestnancovi platnú výpoveď.

Výpoveď musí byť druhej strane vždy doručená (osobne na pracovisku alebo poštou), musí byť písomná a v prípade, ak ju dáva zamestnávateľ, musí v nej byť presne uvedený dôvod výpovede podľa Zákonníka práce.

Pracovný pomer trvá aj po podaní výpovede, až kým neuplynie **výpovedná doba**. Tá začína plynúť od prvého dňa mesiaca nasledujúceho po doručení výpovede, teda ak bola výpoveď doručená v júli, začne plynúť 1. augusta a pod. Dĺžka výpovednej doby závisí od trvania pracovného pomeru aj od dôvodu výpovede.

Dĺžka výpovednej doby pri výpovedi z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu závisí od dĺžky trvania pracovného pomeru:

Dĺžka pracovného pomeru	Dĺžka výpovednej doby
Menej ako 1 rok	1 mesiac
1 rok až menej ako 5 rokov	2 mesiace
5 rokov a viac	3 mesiace

V prípade, ak zamestnanec pre svoj zdravotný stav nemôže počas výpovednej doby vykonávať doterajšiu prácu a zamestnávateľ ho nepreradil na inú prácu, ide o prekážku v práci na strane zamestnávateľa. Takýto zamestnanec preto nemusí počas výpovednej doby chodiť do práce, ale bude zamestnaný a zamestnávateľ mu bude vyplácať náhradu mzdy v sume priemerného mesačného zárobku.

Výpoveď môže dať aj zamestnanec, a to z akéhokoľvek dôvodu alebo aj bez dôvodu. Tak ako výpoveď daná zamestnávateľom, aj výpoveď zamestnanca musí byť písomná a musí byť zamestnávateľovi doručená – poštou alebo prostredníctvom podateľne zamestnávateľa. Pokiaľ sa posielajú výpoveď (alebo akýkoľvek iný dôležitý dokument) poštou, odporúčame poslať ho doporučené s doručenkou, aby zamestnanec vedel, kedy presne ju zamestnávateľ prevzal a bolo možné určiť začiatok plynutia výpovednej doby.

Výpoveď daná zamestnancom – výpovedná lehota

Dĺžka pracovného pomeru	Dĺžka výpovednej doby
Menej ako 1 rok	1 mesiac
1 rok a viac	2 mesiace

Ľudia si často zamieňajú dôvody skončenia pracovného pomeru (napríklad sa stretávame s mylným a neexistujúcim pojmom "výpoveď dohodou"). **Rozdiel medzi výpoveďou a dohodou je predovšetkým v tom, že dohoda si vyžaduje súhlas tak zamestnávateľa, ako aj zamestnanca, kým výpoveď je výsledkom jednostranného rozhodnutia buď zamestnávateľa alebo zamestnanca a nevyžaduje si súhlas druhej strany.** Ak by teda zamestnanec nesúhlasil so skončením pracovného pomeru dohodou, jeho pracovný pomer by dohodou nemohol skončiť. Ak by však nesúhlasil s výpoveďou (a na znak svojho nesúhlasu by napríklad odmietol podpísať jej prevzatie), nemalo by to nijaký vplyv na jej platnosť. Rozdiel je tiež medzi výpoveďou zamestnanca a zamestnávateľa. Kým výpoveď daná zamestnávateľom musí vždy obsahovať konkrétny dôvod výpovede zhodný s výpovednými dôvodmi uvedenými v Zákonníku práce, výpoveď daná zamestnancom žiaden dôvod pre skončenie pracovného pomeru obsahovať nemusí. Obe však musia byť písomné a doručené.

Je všeobecne známe, že počas PN možno dať zamestnancovi výpoveď iba výnimočne, a to iba v prípade, ak sa zamestnávateľ ruší alebo ak zamestnanec závažne porušil pracovnú disciplínu. Menej sa však vie, že aj zamestnanec, ktorý bol uznaný za invalidného a predloží zamestnávateľovi rozhodnutie Sociálnej poisťovne, je **vo zvýšenej miere chránený pred prepustením**. Zamestnávateľ mu nemôže dať výpoveď bez súhlasu úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. Tento súhlas sa nevyžaduje, ak zamestnanec dosiahol vek určený na nárok na starobný dôchodok, ak sa zamestnávateľ zrušuje alebo premiestňuje, ak zamestnanec porušil pracovnú disciplínu alebo bol odsúdený za spáchanie úmyselného trestného činu. **Zdravotne postihnutý zamestnanec nemôže bez súhlasu úradu práce dostať výpoveď pre nadbytočnosť, nedostatočné plnenie pracovných úloh alebo ak kvôli zdravotnému stavu stratí spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu či prestane spĺňať predpoklady na jej výkon.** Keď dá zamestnávateľ zdravotne postihnutému zamestnancovi výpoveď bez súhlasu úradu práce, takáto výpoveď bude neplatná.

Odstupné a odchodné

Zamestnanec má nárok na odstupné, ak sa **pracovný pomer skončí dohodou** preto, že zamestnanec pre svoj zdravotný stav stratil spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu.

Výška odstupného závisí od dĺžky trvania pracovného pomeru:

Trvanie pracovného pomeru	Odstupné
Menej ako 2 roky	1 priemerný mesačný zárobok
2 roky až menej ako 5 rokov	2 priemerné mesačné zárobky
5 rokov až menej ako 10 rokov	3 priemerné mesačné zárobky
10 rokov až menej ako 20 rokov	4 priemerné mesačné zárobky
20 a viac rokov	5 priemerných mesačných zárobkov

Na odstupné má zamestnanec nárok aj v prípade, ak sa **pracovný pomer skončí výpoveďou** zamestnávateľa z dôvodu, že zamestnanec pre svoj zdravotný stav stratil spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu.

Výška odstupného závisí od dĺžky trvania pracovného pomeru:

Trvanie pracovného pomeru	Odstupné
2 roky až menej ako 5 rokov	1 priemerný mesačný zárobok
5 rokov až menej ako 10 rokov	2 priemerné mesačné zárobky
10 rokov až menej ako 20 rokov	3 priemerné mesačné zárobky
20 a viac rokov	4 priemerné mesačné zárobky

V prípade, ak zamestnanec z pracovného pomeru odchádza do plného invalidného dôchodku (pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je viac ako 70 %), má **nárok na odchodné** najmenej v sume jedného priemerného mesačného zárobku. Podmienkou je, aby si zamestnanec podal žiadosť o invalidný dôchodok ešte počas trvania pracovného pomeru alebo do desiatich pracovných dní po jeho skončení. **Pracovný pomer trvá vždy až dovtedy, kým ho zamestnanec alebo zamestnávateľ neukončia, alebo kým neuplynie doba, na ktorú bol uzatvorený.** Pracovný pomer trvá aj počas práceneschopnosti – okrem prípadu, ak bol pracovný pomer uzatvorený na určitý čas, ktorý počas PN uplynul. V prípade, že zamestnanec počas práceneschopnosti požiada o invalidný dôchodok, a tento mu bude priznaný, má nárok na odchodné od zamestnávateľa, za predpokladu, že sa rozhodne pracovný pomer ukončiť. Súčasne má nárok na odstupné vo výške a za podmienok popísaných vyššie.

Výhody zamestnávania invalidných ľudí

Osoby so zdravotným postihnutím patria medzi **znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie, preto je ich zamestnávanie osobitne podporované**. Pri uplatňovaní práv v pracovných vzťahoch treba pamätať na určitý zmätok v pojmoch. Za občana so zdravotným postihnutím je v pracovnom práve považovaný človek, ktorý bol uznaný za invalidného rozhodnutím Sociálnej poisťovne, t. j. jeho ochorenie spôsobuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40%. Nie je to človek, ktorý je osobou s ťažkým zdravotným postihnutím (má preukaz osoby s ŤZP) podľa rozhodnutia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. Samozrejme, aj osoba s ŤZP môže byť zároveň aj uznaná za invalidnú, nemusí to tak ale byť vždy.

Každý zamestnávateľ, ktorý má viac ako dvadsať zamestnancov, je povinný zamestnávať zdravotne postihnutých, a to v počte 3,2 % z celkového počtu zamestnancov. Plne invalidný zamestnanec (s poklesom schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70%), sa počíta za troch. Ak zamestnávateľ túto povinnosť nespĺní, musí raz ročne zaplatiť Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny určitú sumu peňazí, za každého človeka, ktorý mu chýba do splnenia „limitu“. **Zamestnávať zdravotne postihnutých je pre zamestnávateľa aj výhodné – za zamestnanca s ťažkým zdravotným postihnutím odvádza o polovicu nižšie odvody na zdravotné poistenie a na takéhoto zamestnanca môže poberať rôzne príspevky.**

Odvody do zdravotnej poisťovne. Sadzba preddavkov do zdravotnej poisťovne je oproti zdravému zamestnancovi v polovičnej výške, to je 5 % za zamestnávateľa a 2 % za zamestnanca. Osoba, ktorá je poberateľom plného invalidného dôchodku (pri poklese schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť nad 70%), neplatí poistné na poistenie v nezamestnanosti.

Príspevok na zamestnávanie zdravotne postihnutých. O príspevok môže zamestnávateľ požiadať Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny. Podmienkou je, aby bol zdravotne postihnutý aspoň tri mesiace vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie, a aby ho zamestnávateľ zamestnal aspoň na polovičný úväzok. Výška príspevku sa v rámci Slovenskej republiky líši. V Bratislavskom kraji príspevok predstavuje 25% z celkovej ceny práce zamestnanca (mzda plus odvody), v okresoch s nezamestnanosťou nižšou alebo rovnakou ako je celoslovenský priemer je výška príspevku 30% a v okresoch s vyššou nezamestnanosťou je to 40% z celkovej ceny práce zamestnanca mesačne. Príspevok sa poskytuje najviac 24 mesiacov.

Chránená dielňa a chránené pracovisko. Zamestnávateľ môže požiadať úrad práce o príspevok na zriadenie chránenej dielne a chráneného pracoviska aj o príspevok na úhradu ich prevádzkových nákladov a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov. Chránená dielňa je pracovisko, ktoré spĺňa dve podmienky - sú tam zriadené aspoň dve pracovné miesta pre ľudí so zdravotným postihnutím a zdravotne postihnutí predstavujú aspoň polovicu z celkového počtu zamestnancov. Pre poskytnutie príspevku na zriadenie chránenej dielne je ešte potrebné, aby zdravotne postihnutí zamestnanci boli predtým aspoň mesiac vedení v evidencii nezamestnaných. Chránené pracovisko je pracovné miesto jedného človeka so zdravotným postihnutím, napríklad aj pracovisko, na ktorom občan so zdravotným postihnutím prevádzkuje samostatnú zárobkovú činnosť. Chránené pracovisko môže byť zriadené aj v domácnosti občana so zdravotným postihnutím. Miesto v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku, na ktoré sa poskytol príspevok, musí existovať najmenej dva roky. Maximálna výška príspevku na jedno zriadené pracovné miesto v chránenej dielni alebo pracovisku sa líši podľa miery nezamestnanosti na danom mieste. Po vytvorení chránenej dielne, resp. pracoviska je možné požiadať úrad práce o **príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov**. Prevádzkovými nákladmi sú napr. nájomné, platby za energie, mzdy a odvody zamestnancov so zdravotným postihnutím.

Zamestnávateľ, ktorý nemá priznané postavenie chránenej dielne, no ľudia so zdravotným postihnutím tvoria viac ako štvrtinu jeho zamestnancov, môže požiadať úrad práce o **príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní**. Príspevok sa poskytuje zamestnávateľovi na úhradu preddavku na poistné na povinné verejné zdravotné poistenie, poistného na sociálne poistenie a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie platených zamestnávateľom mesačne zo mzdy zamestnanca – občana so zdravotným postihnutím. Príspevok sa poskytuje štvrťročne na pracovníka, ktorý pracuje najmenej polovicu týždenného pracovného času.

Pomoc v práci. Pracovný asistent je človek, ktorý poskytuje zamestnancovi so zdravotným postihnutím pomoc pri vykonávaní pracovných úloh a osobných potrieb počas pracovného času. Na pracovného asistenta má nárok aj samostatne zárobkovo činná osoba so zdravotným postihnutím. Pracovný asistent nemusí spĺňať nijaké osobitné predpoklady, stačí ak má 18 rokov a je spôsobilý na právne úkony. Pracovný asistent je u zamestnávateľa zamestnaný, SZČO uzatvára s pracovným asistentom zmluvu o poskytovaní pomoci pri prevádzkovaní alebo vykonávaní samostatnej zárobkovej činnosti. Presnú náplň práce asistenta zákon nezakotvuje, môže teda plniť akékoľvek úlohy, ktorými pomáha zdravotne postihnutému počas pracovnej doby. Zamestnávateľ alebo SZČO môžu požiadať úrad práce o **príspevok na činnosť pracovného asistenta**. Ten sa v roku 2016 poskytuje vo výške od 476,15 € do 812,94 € na mesiac. Jeden pracovný asistent môže pomáhať aj viacerým zamestnancom.

Daňová licencia. Ak zamestnávateľ zamestnáva viac ako 20% zamestnancov so zdravotným postihnutím, platí nižšiu daňovú licenciu. Musí však ísť o zamestnancov v pracovnom pomere založenom pracovnou zmluvou, a nie jednou z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.

Hľadanie práce

Diskriminovať uchádzača o zamestnanie z dôvodu, že trpí nejakým ochorením, je v SR zakázané. Zamestnávateľ je povinný zaobchádzať s uchádzačmi o zamestnanie aj so zamestnancami v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou antidiskriminačným zákonom (zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou). V súvislosti s prácou sa ochrana pred diskrimináciou vzťahuje na výber zamestnancov, výkon zamestnania vrátane odmeňovania, postupu v zamestnaní a prepúšťania, ako aj na prístup ku vzdelávaniu a členstvu v odborových organizáciách.

Pokiaľ ide o výber zamestnancov, diskrimináciou nie je, ak zamestnávateľ stanoví, že určité zamestnanie môže vykonávať iba zdravotne spôsobilá osoba, ak to vyžaduje povaha tohto zamestnania. Zamestnávateľ môže (a musí) napríklad trvať na tom, aby osoba manipulujúca s potravinami netrpela infekčným ochorením, alebo aby človek zaujímajúci sa o prácu hasiča, bol fyzicky výkonný. **Zamestnávateľ sa však nemôže svojvoľne rozhodnúť, že do zamestnania prijme iba zdravého človeka, ak danú prácu dokáže vykonávať aj osoba, ktorá zdravá nie je.** Ak zdravotná spôsobilosť nie je podmienkou na výkon určitej práce, zamestnávateľ sa na pracovnom pohovore nesmie uchádzača dopytovať na jeho zdravotný stav a pri rozhodovaní koho zamestná, nesmie brať kritérium zdravotného stavu do úvahy. Na druhej strane je však uchádzač o zamestnanie povinný informovať zamestnávateľa o skutočnostiach, ktoré bránia výkonu práce alebo ktoré by mohli zamestnávateľovi spôsobiť ujmu. Človek trpiaci určitým ochorením by preto mal vždy zvážiť, či môže rozumne predpokladať, že danú prácu zvládne. Osoba, ktorá sa domnieva, že voči nej nebola dodržaná zásada rovnakého zaobchádzania, má právo podať zamestnávateľovi sťažnosť, na ktorú je zamestnávateľ povinný odpovedať a/alebo sa môže obrátiť na súd a domáhať sa nápravy súdnou cestou.

Ľuďom so zdravotným postihnutím majú pri hľadaní práce pomáhať aj **agentúry podporovaného zamestnávania**. Zoznam agentúr podporovaného zamestnávania je zverejnený na stránke Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (www.upsvar.sk).

Ako sa domôcť svojich práv

Pri podozrení na akékoľvek porušenie pracovného práva zamestnávateľom (napríklad v súvislosti s poskytovaním pracovného voľna, preradením na inú prácu, pracovnými podmienkami a pod.) sa zamestnanec môže obrátiť na **inšpektorát práce**. Úlohou inšpektorátov práce, ktoré sídlia v každom kraji, je vykonávať dozor nad dodržiavaním pracovnoprávných predpisov aj predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a kolektívnych zmlúv. Na inšpektorát práce sa môže obrátiť zamestnanec, a to aj bývalý, aj tretia osoba, poštou na adresu krajského inšpektorátu práce podľa sídla zamestnávateľa alebo na adresu Národného inšpektorátu práce, emailom, osobne na podateľni inšpektorátu, prípadne telefonicky do záznamu.

Kontaktné údaje Národného inšpektorátu práce sú:

Masarykova 10, 040 01 Košice

tel.: +421 55 7979 902

fax: +421 55 7979 904

e-mail: nip@ip.gov.sk, podatelna@ip.gov.sk.

V podaní je potrebné uviesť:

- meno, priezvisko a adresu bydliska oznamovateľa,
- presnú adresu firmy, resp. zamestnávateľa, u ktorého dochádza k porušovaniu predpisov,
- čo je podľa oznamovateľa vo firme porušované, napr. pracovnoprávne predpisy alebo predpisy súvisiace s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci, porušenie je dobré popísať čo najpresnejšie.

Pokiaľ na porušenie pracovného práva upozorní zamestnanec, ide o podnet, na základe ktorého by mal inšpektorát práce vykonať u zamestnávateľa inšpekciu v lehote 30 dní od doručenia podnetu. Ak o porušení informuje iná osoba, ide o oznámenie, ktoré má byť vybavené v lehote do 60 dní od doručenia. Výsledkom inšpekcie u zamestnávateľa môže byť nariadenie opatrení na odstránenie nedostatkov (a následná kontrola ich dodržiavania), ale aj začatie konania vedúceho k uloženiu pokuty, prípadne až zákazu činnosti. Oznamovateľ musí byť informovaný o výsledku vybavenia podnetu a oznámenia.

Oznámiť porušenie pracovných predpisov je možné aj anonymne. Anonymné oznámenia sa však neprešetrujú automaticky, ale o ich vybavovaní rozhoduje hlavný inšpektor práce na základe posúdenia závažnosti predmetu oznámenia. V takomto prípade však oznamovateľ nebude informovaný o výsledku inšpekcie práce. Bližšie informácie o inšpekcii práce nájdete na www.safework.gov.sk.

Ak sa zamestnanec domnieva, že s ním zamestnávateľ skončil pracovný pomer neplatne, teda inak ako spôsobom a z dôvodov ustanovených Zákonníkom práce, ktoré v tejto príručke popisujeme, má právo **oznámiť zamestnávateľovi, že dôvod skončenia pracovného pomeru považuje za neplatný a**

trvá na tom, aby ho ďalej zamestnával a podať na súd žalobu o určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru.

Od 1. júla 2016 je účinný nový zákon - Civilný sporový poriadok, ktorý upravuje aj postup súdu v pracovnoprávných sporoch, čo sú nielen spory o neplatnosť skončenia pracovného pomeru, ale aj spory kvôli porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania, ktorej sa venujeme v predchádzajúcej kapitole. Žaloba v pracovnoprávných sporoch sa podáva na Okresný súd Bratislava III pre obvod Krajského súdu v Bratislave, Okresný súd Piešťany pre obvod Krajského súdu v Trnave, Okresný súd Nové Mesto nad Váhom pre obvod Krajského súdu v Trenčíne, Okresný súd Topoľčany pre obvod Krajského súdu v Nitre, Okresný súd Ružomberok pre obvod Krajského súdu v Žiline, Okresný súd Zvolen pre obvod Krajského súdu v Banskej Bystrici, Okresný súd Poprad pre obvod Krajského súdu v Prešove, Okresný súd Košice II pre obvod Krajského súdu v Košiciach. Pokiaľ je však žaloba podaná na iný než príslušný súd, nič strašné sa nestane, pretože súdy sú povinné postúpiť žalobu na správny súd.

Nový zákon posilňuje postavenie zamestnanca v pracovnoprávnom spore. Súd je povinný ho poučiť o dôkazoch, ktoré je potrebné predložiť a o všetkých možnostiach na bránenie jeho práv. Súd môže vykonať aj tie dôkazy, ktoré zamestnanec nenavrhol.

Za podanie žaloby o určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru sa neplatí súdny poplatok. Pokiaľ by žaloba mala nejaký nedostatok, súd žalobcu (zamestnanca) vyzve na jeho odstránenie. Žalobca tiež môže požiadať súd, aby mu ustanovil zástupcu - advokáta, ktorý ho bude v konaní zastupovať (v prípade zlej materiálnej situácie) alebo sa môže obrátiť na niektorého z advokátov zapísaných v zozname vedenom Slovenskou advokátskou komorou (www.sak.sk). Náklady právneho zastúpenia uhradí v prípade úspechu zamestnanca v spore zamestnávateľ.

Ak bude zamestnanec v spore úspešný, bude mu musieť zamestnávateľ poskytnúť náhradu mzdy v sume jeho priemerného zárobku odo dňa, keď oznámil zamestnávateľovi, že trvá na ďalšom zamestnávaní. Po právoplatnom rozhodnutí súdu, ktorý vyhovie zamestnancovi, bude zamestnanec môcť opäť vykonávať prácu alebo sa môže so zamestnávateľom dohodnúť na skončení pracovného pomeru.

Zamestnanec sa môže dať v individuálnom pracovnoprávnom spore zastupovať nielen advokátom alebo inou osobou, ale aj odborovou organizáciou. **Odborová organizácia** je občianske združenie, ktoré vzniká v súlade so zákonom o združovaní občanov. Zamestnanci na akomkoľvek pracovisku sa môžu dohodnúť, že založia odborovú organizáciu a zamestnávateľ je povinný umožniť jej pôsobenie. Na založenie odborej organizácie (ako aj akéhokoľvek iného občianskeho združenia) sú potrebné aspoň tri osoby. Úlohou odborej organizácie je chrániť záujmy zamestnancov, a to aj prostredníctvom **kolektívnej zmluvy**, ktorá upravuje pracovné a mzdové podmienky zamestnancov výhodnejšie, ako Zákonník práce. Uzatvorenú kolektívnu zmluvu je zamestnávateľ povinný dodržiavať.

Vzor: Oznámenie zamestnávateľovi o trvaní na ďalšom zamestnávaní

Na základe pracovnej zmluvy zo dňa .....vykonávam vo Vašej spoločnosti prácu..... Dňa..... mi bola doručená Vaša písomná výpoveď (resp. okamžité zrušenie pracovného pomeru). Ako dôvod rozviazania pracovného pomeru ste uviedli:.....(uviesť ako zamestnávateľ vymedzil dôvod rozviazania pracovného pomeru, napr. závažné porušenie pracovnej disciplíny), podľa ustanovenia §..... zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce.

Týmto Vám v zmysle ustanovenia §79 Zákonníka práce oznamujem, že rozviazanie môjho pracovného pomeru považujem za neplatné a trvám na svojom ďalšom zamestnávaní a prideľovaní práce podľa pracovnej zmluvy zo dňa.....

Keďže po tomto oznámení môj pracovný pomer trvá naďalej, ste mi povinný poskytnúť náhradu mzdy, až do doby, keď mi umožníte pokračovať v práci.

Určenie neplatnosti Vašej výpovede (resp. okamžitého zrušenia pracovného pomeru) si budem spolu s nárokom na náhradu mzdy uplatňovať na príslušnom súde.

S pozdravom

V..... dňa.....podpis

Často kladené otázky

*Manželovi chcú dať **hodinovú výpoveď** za to, že neprišiel dva krát včas do práce. Majú na to právo?*

Tzv. „hodinová výpoveď“ je v pracovnom práve nazývaná okamžité skončenie pracovného pomeru. V súlade s ustanovením § 68 ods. 1 zákona č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce, zamestnávateľ môže so zamestnancom okamžite skončiť pracovný pomer iba výnimočne, a to iba v prípade, ak je zamestnanec právoplatne odsúdený pre úmyselný trestný čin alebo závažne porušil pracovnú disciplínu. Hoci pojem „závažné porušenie pracovnej disciplíny“ Zákonník práce výslovne nedefinuje, z rozhodnutí súdov v Slovenskej republike je zrejmé, že zamestnávateľ by mal pri hodnotení, či došlo k porušeniu pracovnej disciplíny zamestnancom a určovaní závažnosti porušenia prihliadať na osobu zamestnanca, na funkciu, ktorú zastáva, na jeho doterajší postoj k plneniu pracovných úloh, na čas a situáciu, v ktorej došlo k porušeniu pracovnej disciplíny, na mieru zavinenia zamestnanca, na spôsob a intenzitu porušenia konkrétnych povinností zamestnanca, na dôsledky porušenia pracovnej disciplíny pre zamestnávateľa, na to, či svojím konaním zamestnanec spôsobil škodu a súčasne je potrebné vziať do úvahy aj konkrétne pomery u zamestnávateľa. Ak zamestnávateľ tvrdí, že zamestnanec porušil pracovnú disciplínu, je povinný to preukázať. Zamestnávateľ, ktorý takto nepostupuje, sa vystavuje tomu, že upozornenie na porušenie pracovnej disciplíny či ukončenie

pracovného pomeru so zamestnancom, bude súdom označené za neplatné, so všetkými negatívnymi dôsledkami, ktoré z toho pre zamestnávateľa vyplývajú, vrátane povinnosti nahradiť zamestnancovi mzdu za obdobie, kedy pre neplatné skončenie pracovného pomeru nemohol prácu vykonávať. Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ chce zamestnávateľ okamžite skončiť pracovný pomer so zamestnancom, mal by mať na to naozaj závažné dôvody. V prípade, ak s manželom naozaj okamžite skončia pracovný pomer, odporúčam vám podať na súd žalobu o neplatnosť skončenia pracovného pomeru. S vypracovaním žaloby vám rada bezplatne pomôžem. Žalobu je potrebné podať v lehote dvoch mesiacov odkedy sa mal pracovný pomer skončiť, preto je vhodné reagovať čím skôr.

*30. júna končím PN a zároveň požiadam zamestnávateľa o **preradenie na inú prácu zo zdravotných dôvodov**. 1. júla mám nastúpiť na pôvodné miesto, alebo mám čakať na rozhodnutie zamestnávateľa, ako to bude so mzdou?*

Ak ste stratili podľa lekárskeho posudku spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu, nemôžete nastúpiť na doterajšie miesto, ale mali by ste zamestnávateľa požiadať o preradenie na inú prácu a túto žiadosť doložiť lekársnym posudkom ošetrojúceho lekára, z ktorého jednoznačne vyplýva, že nie ste spôsobilý vykonávať prácu dohodnutú v pracovnej zmluve. Ak Vás zamestnávateľ na inú vhodnú prácu nepreradí, ste oprávnený odmietnuť ďalší výkon práce. Odmietnutie výkonu práce v takomto prípade bude prekážkou v práci na strane zamestnávateľa, za čo Vám ako zamestnancovi patrí náhrada mzdy vo výške priemerného zárobku. Znamená to, že 1.7. požiadate zamestnávateľa o preradenie a kým Vás nepreradí, resp. sa pracovný pomer neukončí, nemusíte vykonávať doterajšiu prácu a budete poberať náhradu mzdy vo výške Vášho priemerného zárobku.

*Som onkologická pacientka, ŤZP, nepoberám invalidný dôchodok, **zamestnávateľ ma prepustil**. Konal v súlade so zákonom?*

Ťažké zdravotné postihnutie samo osebe nepredstavuje ochranu pred prepustením. Určitú ochranu však poskytuje invalidita, resp. to, že je človek uznaný za invalidného rozhodnutím Sociálnej poisťovne. Podľa Zákonníka práce sa za zamestnanca so zdravotným postihnutím považuje zamestnanec, ktorý je uznaný za invalidného. Takýto invalidný človek, ak chce byť chránený, musí zamestnávateľa o invalidite informovať, t.j. mu predložiť rozhodnutie Sociálnej poisťovne o tom, že je invalidný. Takémuto zamestnancovi môže zamestnávateľ dať výpoveď iba za predpokladu, že mu úrad práce, sociálnych vecí a rodiny udelil súhlas s tým, aby zamestnancovi dal výpoveď. Ak takýto súhlas nemá, výpoveď je neplatná. Neplatí to však v prípade, ak ide o výpoveď dávanú zamestnancovi, ktorý dosiahol vek určený na nárok na starobný dôchodok alebo v prípade, že výpoveď bola daná zamestnancovi preto, že sa zamestnávateľ premiestňuje alebo pre závažné porušenie pracovnej disciplíny zamestnancom alebo pre menej závažné porušenie prac. disciplíny, ak bol zamestnanec na toto porušenie v posledných 6 mesiacoch upozornený (dostal kárne opatrenie). Konkrétne k Vašej otázke - ak nie ste invalidná, ale "iba" osoba s ŤZP, zamestnávateľ Vás môže prepustiť rovnako ako akéhokoľvek iného zamestnanca. To však ešte neznamená, že Vás prepustil v súlade so zákonom -ak zamestnávateľ dáva výpoveď akémukoľvek zamestnancovi (s ŤZP či bez neho), musí mať na to dôvod uvedený v Zákonníku práce a musí to urobiť spôsobom uvedeným v Zákonníku práce, t.j. výpoveď musí byť písomná a zamestnancovi doručená a musí byť v nej vymedzený dôvod, pre ktorý zamestnávateľ výpoveď dáva.

*Od októbra 2013 som uznaná za invalidnú na 75%. Po ukončení PN v júli 2014 som nastúpila do pôvodného zamestnania kde pracujem doteraz. Znovu mám zdravotné problémy, tak chcem ukončiť pracovný pomer, ktorý trvá 19 rokov. **Prosím o radu ako správne pracovný pomer ukončiť**, na čo mám nárok od zamestnávateľa a či mám priložiť lekársky posudok a čo všetko má obsahovať.*

Ak Vám Vaše zdravotné problémy bránia pokračovať v práci, mali by ste zamestnávateľovi predložiť lekársky posudok Vášho ošetrojúceho lekára, kde lekár výslovne uvedie, že ste pre svoj zdravotný stav dlhodobo stratili spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu. Tento lekársky posudok Vám na základe Vašej žiadosti vystaví Váš ošetrojúci lekár, nejde o posudok posudkového lekára Sociálnej poisťovne, na základe ktorého ste boli uznaná za invalidnú. Keďže u zamestnávateľa viac pracovať nechcete (resp. nemôžete), optimálne bude, ak mu zároveň navrhnete ukončenie pracovného pomeru dohodou. Zamestnávateľovi môžete napr. poslať doporučené list, kde napíšete že podľa záverov priloženého lekárskeho posudku nie ste ďalej spôsobilá vykonávať doterajšiu prácu, a preto mu navrhujete ukončenie pracovného pomeru dohodou z tohto dôvodu k nejakému dátumu. Je veľmi dôležité, aby bolo v tejto dohode výslovne uvedené, že pracovný pomer sa končí z dôvodu straty Vašej spôsobilosti vykonávať doterajšiu prácu podľa lekárskeho posudku. Iba tak budete mať nárok na odstupné. Keďže u zamestnávateľa pracujete 19 rokov, odstupné je štvornásobok priemerného mesačného zárobku. Ak Vám zamestnávateľ dá z tohto dôvodu (strata spôsobilosti vykonávať doterajšiu prácu kvôli zdravotnému stavu) výpoveď, máte nárok na odstupné za tri mesiace plus budete zamestnaná (teda budete dostávať mzdu, resp. jej náhradu) počas výpovednej doby. Vám výpoveď dať neodporúčam, nakoľko v takom prípade by ste nemali nárok na odstupné.

*Mám otázku ohľadom **odchodného**. Priznali mi plný invalidný dôchodok a odchádzam zo zamestnania. Môžem o odchodné požiadať?*

Nárok na odchodné (§76a Zákonníka práce) vzniká zamestnancovi pri prvom skončení pracovného pomeru po vzniku nároku na starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok, ak pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je viac ako 70 %, ak požiada o poskytnutie uvedeného dôchodku pred skončením pracovného pomeru alebo do desiatich pracovných dní po jeho skončení. Ak teda odchádzate do plného invalidného dôchodku po vzniku nároku na plný ID ide o prvé skončenie pracovného pomeru (dosiaľ ste boli zamestnaná), o odchodné určite zamestnávateľa požiadajte.

Zhrnutie

- Zamestnanec má počas roka nárok na **sedem dní plateného pracovného voľna na návštevu lekára** a **sedem dní plateného pracovného voľna na sprevádzanie príbuzného u lekára**.
- **Nemocenské** sa pri PN vypláca maximálne 52 týždňov, PN však môže trvať aj dlhšie, ale už bez akejkoľvek dávky. Ak práceneschopnosť trvá alebo má trvať dlhšie ako rok, je vhodné požiadať o invalidný dôchodok.
- **Ak zamestnanec pre svoj zdravotný stav nemôže vykonávať doterajšiu prácu**, môže požiadať o preradenie na inú prácu alebo sa dohodnúť na skončení pracovného pomeru (s odstupným) alebo počkať, kým mu zamestnávateľ dá z tohto dôvodu výpoveď (s odstupným).
- **Neexistuje „výpoveď dohodou“**. Buď sa zamestnanec a zamestnávateľ dohodnú – a vtedy sa automaticky predpokladá, že obidvaja súhlasia so skončením pracovného pomeru za podmienok uvedených v dohode (termín, odstupné) alebo dá jeden z nich druhému výpoveď. Zamestnávateľ môže dať zamestnancovi výpoveď iba z dôvodov uvedených v Zákonníku práce.
- Zamestnanec, s ktorým zamestnávateľ skončí pracovný pomer v rozpore so Zákonníkom práce (napríklad mu dá výpoveď, na ktorú nemal dôvod) má **zamestnávateľovi oznámiť, že trvá na svojom zamestnávaní** a do dvoch mesiacov podať na súd **žalobu o určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru**.
- **Zamestnávať invalidných ľudí je pre zamestnávateľa výhodné** – môže požiadať úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o rôzne príspevky.

HMOTNÁ NÚDZA

Človek, ktorý pre svoje ochorenie nie je schopný vykonávať prácu, a súčasne nemá nárok na invalidný dôchodok, sa môže dostať aj do stavu hmotnej núdze. Hmotná núdza je stav, kedy príjem členov domácnosti nedosahuje sumy životného minima a oni si nevedia alebo nemôžu zabezpečiť či zvýšiť príjem prácou, svojím majetkom alebo uplatnením nejakého práva (napríklad práva na výživné).

Domácnosť tvoria osoby, ktorých príjmy a majetok sa posudzujú spoločne.

Spoločne sa posudzujú manžel a manželka (nie druh a družka), v prípade rodín s deťmi sa spoločne posudzujú rodičia a deti, ktoré s nimi žijú, avšak iba v prípade, ak sú to:

- tzv. nezaopatrené deti, teda deti do skončenia povinnej školskej dochádzky, najdlhšie do dovŕšenia 25 rokov veku, ak študujú v dennej forme štúdia na strednej alebo vysokej škole alebo nemôžu študovať a pracovať pre chorobu alebo úraz. Dieťa, ktoré môže požiadať o invalidný dôchodok (od 18 rokov veku) alebo ukončilo vysokoškolské štúdium druhého stupňa, nie je nezaopatreným dieťaťom.
- deti do 25 rokov veku, ktoré už neštudujú, ale vôbec nemajú príjem alebo je ich príjem nižší ako mesačná minimálna mzda (v roku 2016 je to 405 € mesačne).
- deti nad 25 rokov veku žijúce s rodičmi v domácnosti, ktoré sa pripravujú na budúce povolanie dennou formou štúdia.

Ak človek nežije s manželom alebo manželkou, ani s deťmi, ktoré spĺňajú vyššie uvedené podmienky, bude na účely hmotnej núdze posudzovaný samostatne.

Životné minimum jespoločensky uznaná minimálna hranica príjmov, pod ktorou nastáva stav hmotnej núdze.

Za životné minimum osoby alebo osôb, ktorých príjmy sa posudzujú spoločne, sa považuje suma:

- a) 198,09 € mesačne, ak ide o dospelého jednotlivca,
- b) 138,19 € mesačne, ak ide o ďalšiu spoločne posudzovanú plnoletú osobu,
- c) 90,42 € mesačne, ak ide o dieťa, ktoré sa posudzuje spoločne s nimi ako člen domácnosti.

Jednotlivec je teda v hmotnej núdzi, ak má mesačný príjem nižší ako 198,09 €, manželia sú v hmotnej núdzi, ak ich spoločný mesačný príjem nedosahuje 336,28 €. V prípade, ak majú deti, ich životné minimum sa zvyšuje o 90,42 € mesačne na každé dieťa, t. j. 426,70 € pre manželský pár s jedným dieťaťom, 517,12 € pre manželov s dvoma deťmi atď.

Uvedené sumy životného minima však slúžia iba na posúdenie toho, či je určitá osoba v stave hmotnej núdze, človek teda **nemá nárok na to, aby mu boli vyplácané príspevky vo výške životného minima**.

Ako sa posudzujú príjmy a majetok

Príjmom je čistá mzda, starobný dôchodok, invalidný dôchodok, sirotský dôchodok, vdovský a vdovecký dôchodok, nemocenské alebo materské, tie sa však na účely posúdenia toho, či je človek v hmotnej núdzi nezapočítavajú celé, ale iba 75% z nich.

Za príjem sa nepovažujú napríklad prídavky na deti a príplatky k nim, príspevok na starostlivosť o dieťa a príspevky do výšky 2 377,08 € ročne (12 násobok životného minima) poskytnuté nadáciami a neziskovými organizáciami.

Dôležitý je príjem členov domácnosti v mesiaci, kedy bola podaná žiadosť o pomoc v hmotnej núdzi, a potom počas celého obdobia, kedy je pomoc poskytovaná.

Majetok je čokoľvek, čo členovia domácnosti vlastnia a čo môžu využiť na zvýšenie svojich príjmov, napríklad to predat alebo prenajať.

Ako majetok sa neposudzuje:

- a) motorové vozidlo, využívané na prepravu člena domácnosti, ktorý je na ňu odkázaný z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia,
- b) jedno motorové vozidlo v domácnosti, ktorého hodnota nie je vyššia ako 35-násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu (6 933,15 €), alebo ktoré je staršie ako 10 rokov,
- c) nehnuteľnosť, ktorú užíva domácnosť na primerané trvalé bývanie, primeranosť bývania sa však neskúma, ak všetci členovia domácnosti dovŕšili dôchodkový vek,
- d) poľnohospodárska a lesná pôda, ktorú užíva domácnosť pre svoju potrebu,
- e) veci, ktorá nepodliehajú exekúcii, t. j. bežné súčasti odevov, bielizeň a obuv, nevyhnutné vybavenie domácnosti (posteľ, stôl, stoličky, chladnička, sporák, varič, vykurovacie teleso, palivo, práčka, periny a posteľná bielizeň, bežný kuchynský riad, rádioprijímač), domáce zvieratá, veci slúžiace na plnenie pracovných úloh alebo na podnikanie do výšky 331,94 €, zdravotnícke potreby, snubný prsteň a obrúčka, hotové peniaze do sumy 99,58 €, študijná literatúra a hračky.
- f) veci, na ktoré sa poskytla jednorazová dávka, dotácia na podporu humanitárnej pomoci alebo peňažný príspevok na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Od členov domácnosti nemožno žiadať, aby takéto veci použili na zvýšenie svojich príjmov.

Pre uznanie hmotnej núdze je dôležité aj to, aby členovia domácnosti nemali možnosť zabezpečiť si príjem **uplatnením nejakého svojho práva**, resp. aby jeho uplatnenie nestačilo na dosiahnutie životného minima. Takýmto právom môže byť nárok na výživné, náhradné výživné, na rodičovský príspevok, nároky vyplývajúce z pracovného pomeru (napríklad na zaplatenie mzdy) alebo nárok na dôchodok.

Spôsobilosť na prácu

Pri hmotnej núdzi sa ďalej posudzuje, či človek, ktorý žiada o pomoc v hmotnej núdzi, má **možnosť zabezpečiť alebo zvýšiť si príjem prácou**.

To, či je člen domácnosti schopný pracovať sa neskúma, ak ide o človeka, ktorý:

- a) dosiahol dôchodkový vek,
- b) je invalidný z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %,
- c) je nezaopatreným dieťaťom,
- g) je osamelý rodič, ktorý sa osobne, celodenne a riadne stará o dieťa do 31 týždňov veku,
- d) sa osobne, každodenne a riadne stará o fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím odkázanú na opatrovanie,
- e) sa zúčastňuje na resocializačných programoch v resocializačnom stredisku pobytovou formou,
- f) si zvyšuje kvalifikáciu formou denného štúdia,
- g) má nepriaznivý zdravotný stav, čo znamená, že bol uznaný ošetrojúcim lekárom za dočasne práceneschopného na viac ako 30 po sebe nasledujúcich dní.

Pomoc v hmotnej núdzi od štátu teda nastupuje až vtedy, keď človek nemá nijakú možnosť pomôcť si sám.

Pomoc v hmotnej núdzi

Domácnosti, ktorá je v hmotnej núdzi, poskytuje štát **pomoc vo forme dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke**, ktorými sú ochranný príspevok, aktivačný príspevok, príspevok na bývanie a príspevok na nezaopatrené dieťa.

Suma pomoci v hmotnej núdzi sa určí tak, že sa spočíta výška dávky a príspevkov, na ktoré má domácnosť nárok a od tejto sumy sa odpočíta príjem členov domácnosti. **Vyplatí sa až výsledná čiastka.**

Príklad: Pani Mária je invalidná dôchodkyňa, s poklesom schopnosti pracovať o viac ako 70%, jej dôchodok predstavuje 202,80 € mesačne. Je slobodná, vlastní byt. Pri rozhodovaní o pomoci v hmotnej núdzi sa jej ako príjem započíta 75% z dôchodku, t. j. 152,10 €. Pani Mária je teda osobou v hmotnej núdzi. Keby nemala žiaden príjem, mala by nárok na dávku v hmotnej núdzi vo výške 61,60 €, ochranný príspevok k dávke vo výške 63,07 € a príspevok na bývanie vo výške 55,80 €, t. j. spolu 180,47 €. Od tejto sumy odpočítame jej príjem (teda tých 75% z dôchodku, ktoré ako príjem posudzujeme) a dostaneme sumu 28,37 €, ktorá bude pani Márii vyplácaná ako pomoc v hmotnej núdzi.

Dávka v hmotnej núdzi

Dávka v hmotnej núdzi je:

- a) 61,60 € mesačne, ak ide o jednotlivca,
- b) 117,20 € mesačne, ak ide o jednotlivca s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi,
- c) 107,10 € mesačne, ak ide o dvojicu bez detí,
- d) 160,40 € mesačne, ak ide o dvojicu s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi,
- e) 171,20 € mesačne, ak ide o jednotlivca s viac ako štyrmi deťmi,
- f) 216,10 € mesačne, ak ide o dvojicu s viac ako štyrmi deťmi.

Dávku v hmotnej núdzi však už nedostane automaticky každý, kto je v núdzi. Od júla 2014 platí, že dávku v hmotnej núdzi je nutné si „odpracovať“, spravidla prácou pre obec a samosprávny kraj (tzv. menšie služby) alebo dobrovoľníckou činnosťou. **Dávka sa znižuje** o sumu 61,60 € za každého plnoletého člena domácnosti, ktorý nie je zamestnaný na aspoň 32 hodín mesačne alebo nevykonáva aspoň 32 hodín mesačne menšie služby či dobrovoľnícku činnosť.

Táto „povinnosť pracovať“ sa nevzťahuje na ľudí, ktorí z objektívnych dôvodov pracovať nemôžu, ani na tých, ktorým vykonávanie menších obecných služieb alebo dobrovoľníckej činnosti nebolo ponúknuté.

Dávka v hmotnej núdzi sa teda neznižuje, ak ide o člena domácnosti, ktorý:

- a) dosiahol dôchodkový vek,
- b) poberá predčasný starobný dôchodok,
- c) je invalidný (plne alebo čiastočne),
- d) je nezaopatreným dieťaťom,

- e) sa ako rodič osobne a celodenne stará o dieťa do troch rokov veku alebo sa ako osamelý rodič stará o dieťa do šiestich rokov veku, v postavení rodičov sú aj osoby, ktorým bolo dieťa zverené rozhodnutím súdu,
- f) je tehotná žena, od začiatku ôsmeho týždňa pred očakávaným dňom pôrodu určeným lekárom,
- g) sa osobne, každodenne a riadne stará o fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím odkázanú na opatrovanie,
- h) sa zúčastňuje na resocializačných programoch v resocializačnom stredisku pobytovou formou alebo na pracovnej terapii,
- i) si zvyšuje kvalifikáciu formou denného štúdia,
- j) má nepriaznivý zdravotný stav, čo znamená, že bol uznaný ošetrovateľom lekárom za dočasne práceneschopného na viac ako 30 po sebe nasledujúcich dní,
- k) ktorému vznikol nárok na aktivačný príspevok, príspevok na vykonávanie absolventskej praxe alebo na príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby,
- l) ktorému vykonávanie prác nebolo ponúknuté.

V prípade, že človek nespadá do jednej z týchto kategórií a ponúknú mu vykonávanie práce pre obec alebo VÚC, nemal by ju odmietnuť. Ak tak urobí, zníži sa mu vyplácaná suma pomoci v hmotnej núdzi.

Ochranný príspevok

Ochranný príspevok je určený na zabezpečenie osobných výdavkov člena domácnosti, ktorý nemôže pracovať.

Ochranný príspevok sa poskytuje v rôznej výške:

- a) 63,07 € mesačne, ak ide o člena domácnosti, ktorý:
  - dosiahol dôchodkový vek,
  - je invalidný z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %,
  - je osamelý rodič, ktorý sa osobne, celodenne a riadne stará o dieťa do 31 týždňov veku,
  - sa osobne, každodenne a riadne stará o fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím odkázanú na opatrovanie,
  - sa zúčastňuje na resocializačných programoch v resocializačnom stredisku pobytovou formou.
- b) 34,69 € mesačne, ak ide o človeka, ktorý má nepriaznivý zdravotný stav, čo znamená, že bol uznaný ošetrovateľom lekárom za dočasne práceneschopného na viac ako 30 po sebe nasledujúcich dní. Ochranný príspevok v prípade bez prerušenia trvajúcej PN je možné poberať najviac 12 mesiacov.
- c) 13,50 € mesačne, ak ide o:
  - tehotnú ženu od začiatku štvrtého mesiaca tehotenstva, ktorá sa zúčastňuje pravidelne raz za mesiac na preventívnych prehliadkach u gynekológa,
  - rodiča dieťaťa, ktorý sa osobne, celodenne a riadne stará o dieťa do jedného roku veku dieťaťa.

Tehotná žena a rodič dieťaťa do jedného roku veku, ktorí majú nárok na ochranný príspevok vo výške 13,50 €, môžu súčasne poberať aj ochranný príspevok vo výške 34,69 € alebo 63,07 €, ak spĺňajú podmienky stanovené pre tieto príspevky, teda sú napríklad uznaní za práceneschopných na viac ako 30 dní.

Aktivačný príspevok

Aktivačný príspevok je určený na podporu nadobudnutia a prehĺbenia vedomostí, zručností a návykov zvyšujúcich možnosti uplatnenia na trhu práce. **Výška príspevku je 63,07 € mesačne.**

Poskytuje sa členovi domácnosti, ktorý:

- a) má príjem zo zamestnania najmenej vo výške mesačnej minimálnej mzdy,
- b) je vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie a:
  - externe študuje na strednej alebo vysokej škole,
  - zúčastňuje sa na vzdelávaní a príprave pre trh práce,
  - vykonáva aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec alebo samosprávny kraj v rozsahu 64 až 80 hodín mesačne,
  - vykonáva dobrovoľnícku činnosť v rozsahu 64 až 80 hodín mesačne, dobrovoľnícku činnosť však nie je možné vykonávať kdekoľvek, ale iba u subjektu, ktorý uzatvoril zmluvu s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny,
  - vypláca sa mu rodičovský príspevok a študuje na strednej alebo vysokej škole,
  - vykonáva dobrovoľnú vojenskú prípravu.

Menšie služby slúžia na zlepšenie ekonomických, sociálnych, kultúrnych podmienok obce, životného prostredia a pod. Vykonávajú sa na základe dohody, ktorú osoba uzatvorí s obcou alebo samosprávnym krajom. V tejto dohode sa stanoví čo bude človek robiť a za akých podmienok. Obec a samosprávny kraj sú povinné dohliadať na to, ako sa služby realizujú, kontrolovať osoby priamo na mieste je oprávnený aj úrad práce, sociálnych vecí a rodiny.

Aktivačný príspevok z dôvodu vykonávania menších obecných služieb je možné poberať najviac 18 mesiacov.

Na aktivačný príspevok je potrebné vykonávať menšie obecné služby alebo dobrovoľnícku činnosť v rozsahu aspoň 64 hodín mesačne, teda naň nemá nárok ten, kto vykonáva tieto služby v menšom rozsahu (napríklad 32 hodín, ktoré sú podmienkou vyplácania dávky v hmotnej núdzi).

Príspevok na nezaopatrené dieťa

Príspevok na nezaopatrené dieťa sa poskytuje sa vo výške 17,20 € mesačne na každé nezaopatrené dieťa v domácnosti, ktoré **riadne plní povinnú školskú dochádzku**. Povinná školská dochádzka je desaťročná a trvá najviac do konca školského roka, v ktorom žiak dovŕši 16. rok veku. Zanedbávaním riadneho plnenia školskej dochádzky je, ak rodič (alebo iný zákonný zástupca) neprihlási dieťa do školy, a ak dieťa neospravedlnene vynechá viac ako 15 vyučovacích hodín v mesiaci. Škola je povinná oznámiť zanedbávanie plnenia školskej dochádzky obci, kde má dieťa trvalý pobyt.

Príspevok na nezaopatrené dieťa sa poskytuje počas školského roka aj školských prázdnin.

Príspevok na bývanie

Príspevok na bývanie slúži na čiastočnú úhradu nákladov na bývanie v byte alebo dome, ktorého vlastníkom alebo nájomcom je niektorý z členov domácnosti, ale aj na úhradu nákladov na bývanie v niektorom zo zariadení sociálnych služieb (zariadení podporovaného bývania, zariadení pre seniorov, domove sociálnych služieb, špecializovanom zariadení, útulku, domove na polceste, zariadení núdzového bývania alebo v krízovom stredisku) a nákladov na bývanie v byte alebo dome, v ktorom člen domácnosti býva na základe práva doživotného užívania.

Výška príspevkuje:

- a) 55,80 € mesačne, ak ide o domácnosť s jedným členom domácnosti,
- b) 89,20 € mesačne, ak ide o domácnosť s viacerými členmi, alebo ak ide o nájom bytu viacerými nájomcami.

Predpokladom poskytnutia príspevku je **riadneuhrádzanie nákladov na bývanie**, dane z nehnuteľnosti, v rodinnom dome aj poplatkov za komunálny odpad. Ak má vlastník alebo nájomca nedoplatky, príspevok môže poberať iba ak predloží dohodu o splátkach a potvrdenie o plnení splátkového kalendára.

Jednorazová dávka v hmotnej núdzi

Jednorazová dávka je určená na čiastočnú úhradu **mimoriadnych výdavkov** členov domácnosti, ktorí sú v hmotnej núdzi. Poskytuje sa najmä na zabezpečenie nevyhnutného ošatenia, bielizne, obuvi, nevyhnutného vybavenia domácnosti (postele, stola, stoličky, chladničky, sporáku, variča, vykurovacieho telesa, paliva, práčky, periny, posteľnej bielizne, bežného kuchynského riadu), **mimoriadnych liečebných nákladov** alebo školských potrieb.

Dávku možno priznať **do výšky preukázaných skutočných výdavkov**, najviac do výšky 594,27 € (trojnásobku sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu). Ak sa poskytne opakovane, tak súčet súm poskytnutých v priebehu jedného roka nesmie presiahnuť túto hranicu.

Žiadosť o jednorazovú dávku v hmotnej núdzi sa podáva na obecnom úrade v obci, kde má žiadateľ trvalý pobyt. Na poskytnutie jednorazovej dávky **nie je nárok**, t. j. obec nemusí žiadosti vyhovieť, ak na poskytnutie takejto pomoci nemá finančné prostriedky. Každá obec má vlastný formulár žiadosti, dostupný na obecnom úrade. Obec je povinná o žiadosti rozhodnúť (teda jej vyhovieť, alebo ju zamietnuť) do 30 dní od jej podania, vo veľmi zložitých prípadoch do 60 dní. Proti rozhodnutiu obce je možné sa odvolať, a to do 15 dní od doručenia rozhodnutia. Odvolanie sa podáva na obecnom úrade, rozhoduje o ňom príslušný súd.

Ako požiadať o pomoc v hmotnej núdzi

Pomoc v hmotnej núdzi sa poskytuje pre členov domácnosti až po posúdení ich príjmu, majetku, možnosti pracovať a uplatniť si nároky. Osoba, ktorá podá žiadosť o pomoc v hmotnej núdzi (žiadateľ) je zástupcom členov domácnosti a po rozhodnutí úradu je aj príjemcom pomoci.

Žiadateľ je povinný preukázať pri podaní žiadosti a pri poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi všetky skutočnosti o príjmových a majetkových pomeroch členov domácnosti a umožniť pracovníkom úradu overenie týchto skutočností v mieste svojho pobytu.

Žiadosť o pomoc v hmotnej núdzi sa podáva na Odbore sociálnych vecí a rodiny úradu práce sociálnych vecí a rodiny podľa miesta trvalého bydliska. Na základe tejto žiadosti úrad rozhodne o tom, či je žiadateľ v hmotnej núdzi a určí výšku dávky a príspevkov, ktoré mu budú vyplácané. V prípade, že po vydaní rozhodnutia sa zmenia okolnosti a osobe v hmotnej núdzi vznikne nárok na ďalší príspevok – napríklad na ochranný príspevok, môže písomne požiadať úrad práce sociálnych vecí a rodiny o priznanie takéhoto príspevku.

Úrad je povinný o žiadosti rozhodnúť do 30 dní od jej podania, vo veľmi zložitých prípadoch do 60 dní. Proti každému rozhodnutiu úradu je možné sa odvolať, a to do 15 dní od doručenia rozhodnutia. Odvolanie sa podáva na úrade, ktorý rozhodnutie vydal. O odvolaní rozhoduje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Rozhodnutie o odvolaní musí byť doručené.

Úrad vypláca dávku a príspevky osobe v hmotnej núdzi mesiac dozadu – najneskôr do konca nasledujúceho mesiaca. To znamená, ak človek požiada o pomoc v hmotnej núdzi v marci, dávka za marec mu bude vyplatená najneskôr do konca apríla, dávka za apríl do konca mája atď.

Poberateľ dávky sa musí zdržiavať v Slovenskej republike, pretože dávka v hmotnej núdzi a príspevky k nej sa nevyplácajú do zahraničia a neplatia sa za čas, v ktorom sa osoba v hmotnej núdzi zdržiava v zahraničí.

Osoba, ktorá je v hmotnej núdzi, má nárok na zníženie výšky koncesionárskych poplatkov na polovicu (t. j. na 2,32 €). Oznámenie o poberaní dávky v hmotnej núdzi spolu s rozhodnutím úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, je potrebné zaslať na adresu RTVS, Odbor výberu úhrad, Mlynská dolina, 845 45 Bratislava.

Vzor odvolania proti rozhodnutiu úradu

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v XX
adresa

Vec: **Odvolanie proti rozhodnutiu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny č. XX zo dňa XX, IDXX**

Dolupodpísanýmeno, priezvisko, bydlisko, dátum narodenia, podávam týmto odvolanie proti rozhodnutiu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v XX č. XX zo dňa XX, ktoré mi bolo doručené dňa XXXX. Svoje odvolanie odôvodňujem nasledovným.

I.

Tu sa uvedú všetky dôvody, pre ktoré sa žiadateľ domnieva, že úrad rozhodol nesprávne – napr. mám nárok na ochranný príspevok nakoľko som bol uznaný za práceneschopného/ starám sa o osobu odkázanú na opatrovanie.

Dôkazy:

- *Všetko, čo preukazuje tvrdenia žiadateľa – potvrdenie o PN, rozhodnutie, ktorým bola osoba uznaná za odkázanú na opatrovanie.*

II.

Na základe uvedeného žiadam, aby Úrad práce sociálnych vecí a rodiny v XX zrušil rozhodnutie č. XX zo dňa XX a nahradil ho rozhodnutím, ktorým mi prizná dávku v hmotnej núdzi/ príspevok k dávke.

V miesto dátum

podpis

Často kladené otázky

Ako sa na UPSVR vypočíta môj príjem v žiadosti o dávku v hmotnej núdzi, ide mi o to, či budú rátať aj príjem manželky, s ktorou sme rozvedení, ale bývame spolu. Budú sa naše príjmy spočítavať?

Pri rozhodovaní sa spoločne posudzujú a započítavajú príjmy žiadateľa a jeho manžela/manželky. Keďže ste s bývalou manželkou rozvedení, nie je z hľadiska zákona viac Vašou manželkou a jej príjmy sa spoločne s Vašimi neposudzujú. Vaše príjmy by sa teda mali posudzovať samostatne, pričom do úvahy sa berie Váš príjem za mesiac predchádzajúci mesiacu, v ktorom ste o dávku požiadali.

*Ak **nemám dostatočnú výšku invalidného dôchodku**, ktorá nie je vo výške životného minima, dá sa to doplatiť dávkou z úradu práce?*

Ak Váš príjem nedosahuje životné minimum, a nemôžete si ho zvýšiť prácou alebo predajom majetku, tak ste v hmotnej núdzi a máte nárok na pomoc v hmotnej núdzi - to je dávka a príspevky k dávke, ale pozor - dávka a príspevky sa neposkytujú v takej sume, aby spolu s príjmom (dôchodkom) predstavovali životné minimum, teda, aby príjem "dorovnali" do sumy životného minima. Funguje to tak, že sa spočíta dávka a príspevky, na ktoré máte nárok, lebo ste v hmotnej núdzi a od tejto sumy sa odpočíta Váš príjem (ID sa neodpočíta v plnej sume, ale iba 75% z neho) a rozdiel je čiastka, ktorú budete dostávať.

*Som v hmotnej núdzi, poberám dávku v hmotnej núdzi. Starám sa o otca. Nemôžem na neho poberať opatrovateľský príspevok, lebo má príliš vysoký dôchodok. Môžem poberať **ochranný príspevok** k dávke v hmotnej núdzi?*

Áno, môžete, za predpokladu, že bude otec uznaný za osobu odkázanú na opatrovanie (čo nie je to isté ako priznanie opatrovateľského). Ochranný príspevok je určený na zabezpečenie osobných výdavkov člena domácnosti, ktorý nemá možnosť zabezpečiť si príjem alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou. Možnosť zabezpečiť alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou nemá podľa zákona o pomoci v hmotnej núdzi človek, ktorý sa osobne, každodenne a riadne stará o fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím odkázanú na opatrovanie. Ochranný príspevok je v takomto prípade 63,07 € mesačne.

*Kedy je možné dostať **osobitný príspevok** od úradu práce?*

Osobitný príspevok sa poskytuje osobe:

- ktorej vznikol pracovný pomer alebo obdobný pracovný vzťah dohodnutý najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času a jej dohodnutý príjem je najmenej vo výške minimálnej mzdy zodpovedajúcej dohodnutému rozsahu týždenného pracovného času, najviac vo výške dvojnásobku minimálnej mzdy,
- ktorá pred vznikom pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu bola dlhodobo nezamestnaným občanom alebo najmenej 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov neaktívna,

- ktorá je členom domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi alebo ktorej sa skončilo poskytovanie pomoci v hmotnej núdzi v súvislosti so vznikom pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu.

Osobitný príspevok sa poskytuje vo výške 126,14 € mesačne počas prvých 6 kalendárnych mesiacov a 63,07 € mesačne ďalších 6 kalendárnych mesiacov.

*Z úradu mi ponúkli **aktivačné práce**, ale odmietla som to, lebo mi to absolútne nevyhovovalo. Teraz mi začali vyplácať nižšie dávky. Je to v poriadku?*

Je to v súlade so zákonom. Dávka v hmotnej núdzi sa zníži o sumu 61,60 € za každého plnoletého člena domácnosti, ktorý neodpracuje minimálny mesačný rozsah hodín (32), a to za podmienky, že mu práca bola ponúknutá a on ponuku odmietol, resp. nedodrжал podmienky ponuky. Ak človek odmietne ponúknuté pracovné činnosti, úrad práce ho už opätovne nevyzve odpracovať si dávku, určenú na zabezpečenie základných životných podmienok.

Zhrnutie

- O pomoc v hmotnej núdzi môže človek požiadať, ak je jeho príjem pod hranicou životného minima a tento príjem si nemôže zvýšiť predajom alebo prenájmom svojho majetku, uplatnením práva alebo prácou.
- Formami pomoci v hmotnej núdzi sú dávka v hmotnej núdzi a príspevky k nej – ochranný príspevok, aktivačný príspevok, príspevok na bývanie a príspevok na nezaopatrené dieťa.
- O pomoc v hmotnej núdzi sa žiada na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny podľa miesta trvalého bydliska.
- Proti rozhodnutiu úradu o nepriznaní alebo znížení dávky je možné podať odvolanie do 15 dní od doručenia rozhodnutia.

KÚPEĽNÁ LIEČBA

Kúpeľná liečba môže byť hradená zdravotnou poisťovňou, ak nadväzuje na predchádzajúcu liečbu ochorenia pri splnení podmienok upravených v zákone (zákon č. 577/2004 Z.z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti).

Z hľadiska úhrady kúpeľnej starostlivosti zdravotnou poisťovňou je dôležité rozdelenie ochorení do dvoch základných kategórií: A a B. Pri ochoreniach kategórie A je zdravotná starostlivosť (procedúry) hradená zdravotnou poisťovňou úplne a na cene ubytovania a stravy sa pacient podieľa poplatkom 1,66 € za deň pobytu, v skupine B je poisťovňou hradená iba zdravotná starostlivosť, ubytovanie a stravu si pacient platí sám. Kategóriu, do ktorej ochorenie patrí, určuje príloha č. 6 zákona č. 577/2004 Z.z., (Indikačný zoznam pre kúpeľnú starostlivosť), nájdete ju na web stránkach zdravotných poisťovní.

Kedy nie je možné kúpeľnú liečbu navrhnúť (kontraindikácie kúpeľnej starostlivosti)

Kúpeľná liečba nemá byť vôbec navrhnutá, ak má pacient niektorú z týchto ťažkostí (všeobecné kontraindikácie kúpeľnej starostlivosti):

- infekčné choroby prenosné na človeka a bacilonosičstvo, najmä brušného týfusu a paratýfusu. Ak je niektorá choroba indikovaná na kúpeľnú starostlivosť združená s TBC dýchacieho ústrojenstva alebo inou formou TBC, môže sa kúpeľná starostlivosť navrhnúť a povoliť iba takej osobe, ktorá už bola vyradená z dispenzárných skupín aktívnej tuberkulózy,
- všetky choroby v akútnom štádiu,
- klinické známky obehového zlyhania,
- stavy po hlbokej tromboze do 3 mesiacov po doznení choroby, stavy po povrchovej tromboflebitíde do 6 týždňov po doznení choroby,
- labilný alebo dekompenzovaný diabetes mellitus,
- často sa opakujúce profúzne krvácanie každého druhu,
- kachexie každého druhu,
- zhubné nádory počas liečby a po nej s klinicky zistenými známkami pokračovania choroby,
- epilepsiu okrem prípadov, pri ktorých sa v posledných 3 rokoch nevyskytol žiaden záchvat a ktorých EEG záznam nemá epileptické grafoelementy. Ak pretrvávajú v EEG záznamoch patologické zmeny, môže sa kúpeľná liečba navrhnúť iba na základe kladného vyjadrenia neurológa, ktorý má pacienta v dispenzárnej starostlivosti. Pre indikačnú skupinu XXVI nie je epilepsia kontraindikáciou,
- aktívne ataky alebo fázy psychóz a duševné poruchy s asociálnymi prejavmi a zníženou možnosťou komunikácie,
- závislosť od alkoholu, závislosť od návykových látok,
- fajčenie pri vyznačených diagnózach - navrhujúci lekár je povinný túto skutočnosť v návrhu vždy potvrdiť,
- inkontinenciu moču a stolice, enuresisnocturna
- demenciu,
- tehotenstvo,
- nehojace sa kožné defekty akéhokoľvek pôvodu,
- hypertenziu nad 16 kPa diastolického tlaku (120 mm Hg).

Okrem toho nie je možné kúpeľnú liečbu navrhnúť, ak pacient trpí ťažkosťami, ktoré sú uvedené ako kontraindikácie kúpeľnej liečby pri jednotlivých ochoreniach v Indikačnom zozname pre kúpeľnú

starostlivosť. Napríklad pri onkologických ochoreniach sú nimi recidíva choroby a nádorová kachexia (syndróm charakterizovaný progresívnou stratou svalovej hmoty, ktorú nie je možné zvrátiť konvenčnou nutričnou podporou a vedie ku postupnému funkčnému zhoršovaniu).

Ako si vybaviť poukaz na kúpeľnú liečbu

Poskytnutie kúpeľnej starostlivosti schvaľuje príslušná zdravotná poisťovňa na návrh lekára. Návrh na kúpeľnú starostlivosť vypíše lekár špecialista alebo všeobecný lekár na základe nálezu lekára špecialistu. Aký špecialista môže pri jednotlivých ochoreniach návrh vypísať, je uvedené v Indikačnom zozname pre kúpeľnú starostlivosť.

Kúpeľná liečba musí byť indikovaná, čo znamená, že stav pacienta zodpovedá podmienkam uvedeným v Indikačnom zozname. Napríklad pri onkologických ochoreniach sú kúpele indikované do 24 mesiacov od ukončenia komplexnej onkologickej liečby (vrátane chemoterapie a rádioterapie), ak je pacient v remisii, bez akýchkoľvek známkov recidívy ochorenia.

Lekár k návrhu priloží **výsledky vyšetrení** a prípadné odporúčania. To, aké vyšetrenia je pri jednotlivých ochoreniach potrebné realizovať, je uvedené v Indikačnom zozname. Súhrn výsledkov klinických a laboratórnych vyšetrení nesmie byť starší ako tri mesiace. U pacienta vo veku nad 70 rokov sa vyžaduje aj interné vyšetrenie. Vystavenie návrhu hradí v plnom rozsahu zdravotná poisťovňa. Pacient by mal návrh podpísať, môže uviesť aj svoje telefónne číslo pre uľahčenie kontaktu so zdravotnou poisťovňou. Kompletne vyplnený **návrh s prílohami musí byť do zdravotnej poisťovne doručený najneskôr šesť týždňov pred uplynutím doby indikácie** podľa Indikačného zoznamu – napríklad pri onkologických ochoreniach pred uplynutím doby 24 mesiacov od ukončenia onkologickej liečby.

Poisťovňa návrh schváli, a ak spĺňa zákonom definované požiadavky, teda ak je kúpeľná liečba indikovaná, návrh obsahuje všetky potrebné náležitosti a u pacienta sa nevyskytujú kontraindikácie kúpeľnej liečby. O návrhu má poisťovňa rozhodnúť do 30 dní od jeho doručenia.

Pri ochoreniach kategórie A (poisťovňa hradí procedúry, ubytovanie aj stravu) poisťovňa zašle schválený návrh priamo do kúpeľného zariadenia, s ktorým má uzatvorenú zmluvu na liečbu v danej indikácii. Zoznam zmluvných kúpeľných zariadení je zverejnený na web stránkach jednotlivých poisťovní, informácie o tom, s ktorými kúpeľmi má uzatvorenú zmluvu poisťovňa poskytuje aj telefonicky alebo na svojich pobočkách. V prípade, že chce pacient absolvovať kúpeľnú liečbu v konkrétnych kúpeľoch, s ktorými má jeho poisťovňa uzatvorenú zmluvu, mal by to zdravotnej poisťovni oznámiť ešte pred schválením kúpeľnej liečby, napríklad uvedením názvu kúpeľov na hornom okraji návrhu alebo v podpísanom liste. Po schválení kúpeľnej liečby už pacient nemá možnosť zmeniť kúpele, ktoré mu boli poisťovňou určené.

Pri ochoreniach kategórie B (poisťovňa hradí iba procedúry) si pacient môže sám vybrať kúpeľné zariadenie zo zoznamu zaslaného poisťovňou.

Pri oboch kategóriách poisťovňa pacientovi pošle **oznámenie o schválení kúpeľnej starostlivosti**, kde je uvedený schválený počet dní kúpeľnej liečby a posledný možný nástupný termín. Presný termín nástupu na kúpeľnú liečbu si pacient dohodne priamo s kúpeľným zariadením.

Ak poisťovňa návrh neschváli, nie je možné sa proti tomu nijako odvolať. Návrh je však možné podať znovu, ak pacient spĺňa podmienky stanovené Indikačným zoznamom.

Platby za kúpeľnú liečbu

Pri ochoreniach kategórie A pacient hradí iba poplatok 1,66 € za každý deň pobytu, pričom prvý a posledný deň sa počíta ako jeden deň. Pacienti, ktorým bola priznaná dávka v hmotnej núdzi platia tento poplatok iba za prvé tri dni pobytu. **Od poplatku sú úplne oslobodení** darcovia krvi, ktorí sú nositeľmi striebornej, zlatej a diamantovej Jánskeho plakety a deti do troch rokov veku.

Ubytovanie poisťovňa uhradza v štandardných podmienkach – v dvojposteľovej izbe so spoločným sociálnym zariadením mimo izby. Pacient si s ubytovacím zariadením môže dohodnúť aj lepšie ubytovanie a/alebo stravu, rozdiel medzi jeho cenou a štandardom hradeným poisťovňou však bude platiť sám.

Všetci pacienti platia **daň z ubytovania** vo výške stanovenej mestom alebo obcou, v ktorom sa kúpele nachádzajú (napríklad v Nimnici je daň 0,50 €/deň, v Bardejove 1 €/deň, v Lúčkach 1 €/deň). Ťažko zdravotne postihnutí občania môžu mať nárok na zníženie alebo odpustenie dane z ubytovania po predložení preukazu ŤZP. Daň z ubytovania vyberá každé mesto a obec samostatne, informáciu o tom, či v danom meste alebo obci takáto možnosť je, pacientovi poskytne kúpeľné zariadenie alebo obecný úrad.

Pacient so zdravotným postihnutím, vyžadujúcim pomoc a sprevádzanie pri kúpeľnej liečbe môže požiadať poisťovňu o čiastočnú **úhradu za sprievodcu**. Takúto požiadavku je potrebné uviesť priamo v návrhu na kúpeľnú starostlivosť, pričom lekár, ktorý návrh vyplňa, musí potrebu sprevádzania pacienta odôvodniť. V prípade schválenia čiastočnej úhrady za sprievodcu zdravotná poisťovňa uhradza náklady na jeho pobyt vo výške 4,98 € za deň pobytu. Zvyšok ceny pobytu v kúpeľnom zariadení si sprievodca hradí sám.

Náklady spojené s dopravou do kúpeľného zariadenia a z kúpeľného zariadenia zdravotná poisťovňa poistencom neprepláca.

Maximálna dĺžka kúpeľného pobytu hradeného zdravotnou poisťovňou je uvedená v Indikačnom zozname, spravidla je to 21 dní. **Kúpeľnú starostlivosť hradenú poisťovňou možno opakovať jedenkrát v kalendárnom roku** (teda je ju možné absolvovať dva krát ročne), s výnimkou ochorení, pri ktorých je v Indikačnom zozname uvedené, že kúpeľnú starostlivosť možno zo zdravotného poistenia uhrádzať iba raz za rok, prípadne raz za dva roky.

PRÁVNE PREDPISY

- Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení – dôchodky, nemocenské, ošetrovné
  - v prílohe č. 4 tabuľka s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť pri jednotlivých ochoreniach
- Zákon č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia
  - v prílohe č. 3 tabuľka s mierou funkčnej poruchy pri jednotlivých ochoreniach
- Zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách
- Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce
- Zákon č. 417/2013 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi
- Zákon č. 577/2004 Z.z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti
  - v prílohe č. 6 Indikačný zoznam pre kúpeľnú starostlivosť

Aktuálne znenie právnych predpisov si je možné jednoducho vyhľadať na stránke Ministerstva spravodlivosti SR www.justice.gov.sk, v odkaze Právne predpisy/Platné právne predpisy SLOV-LEX.

PRÍLOHA

Príspevok na diétne stravovanie možno žiadateľovi priznať vtedy, ak trpí ochorením uvedeným v prílohe č. 5 zákona č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Týmito ochoreniami sú:

I. skupina – príspevok vo výške 36,77 eur (18,56 % zo životného minima jednej dospelaj osoby)

- a) fenylketonúria do 18. roku života, po 18. roku života sa posudzuje individuálne na základe neurologického a psychiatrického vyšetrenia,
- b) cystická fibróza s pankreatickou insuficienciou,
- c) nešpecifické zápalové ochorenie čreva ulceróznakolitída, Crohnova choroba v období sekundárnej malabsorpcie,
- d) celiakia v detskom veku a u dospelých, ktorých zdravotný stav si vyžaduje osobitné potravinové výrobky.

II. skupina - príspevok vo výške 18,39 eur (9,28 % zo životného minima jednej dospelaj osoby)

- a) diabetes mellitus typ I., diabetes mellitus typ II. inzulidependentný s komplikáciami,
- b) odstránenie 2/3 alebo celého žalúdka s malnutríciou, poklesom hmotnosti tela o 10 % od normy,
- a) syndróm krátkeho čreva so skrátením čreva viac ako 100 cm s prejavmi malabsorpcie,
- b) chronické poškodenie pankreasu (zápal, nádor, úraz) so závažnou maldigesciou, poklesom hmotnosti tela o 10 % od normy s prejavmi malabsorpcie,
- c) systémové ochorenia (systémový lupuserytematodes, Sjögrenov syndróm, reumatoidná artritída, Bechterevova choroba) spojené s poklesom hmotnosti tela viac ako 10 % od normy,
- d) malígne ochorenia spojené s poruchou funkcie tráviaceho traktu, s poklesom hmotnosti tela o 10 % od normy,
- e) skupina ďalších zriedkavých chorôb a porúch, ktoré sú spojené s príjmom potravy, s diagnostikovanou závažnou zmenou funkcie tráviaceho traktu alebo s poklesom hmotnosti tela viac ako 15 % od normálnej hodnoty s prejavmi malabsorpcie.

III. skupina - príspevok vo výške 11,04 eur (5,57 % zo životného minima jednej dospelaj osoby)

- a) chronická insuficiencia obličiek, kde je hladina kreatinínu v sére vyššia ako 200 mmol/l,
- b) zúženie pažeráka s výraznou poruchou prehĺtania na benígnom podklade alebo malígnom podklade.

Príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich s hygienou možno žiadateľovi priznať vtedy, ak trpí ochorením uvedeným v prílohe č. 6 zákona č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Výška príspevku je pri všetkých ochoreniach rovnaká – 18,39 € (9,28% zo životného minima).

Týmito ochoreniami sú:

- I. Závažné ochorenia kože a kožných adnex
  - a) dekubity a trofické defekty na ploche nad 5 % kožného krytu,
  - b) jazvy po popálení, poleptaní a ožarovaní s potrebou pravidelného ošetrovania (preväzy pre mokvanie, hnisanie s potrebou pravidelného ošetrovania pomocou mastí, pást, olejov, obkladov),
  - c) rozsiahle ekzémy generalizovaného charakteru s potrebou pravidelného ošetrovania pomocou mastí, pást, olejov, obkladov,
  - d) pľuzgierovité kožné ochorenia s generalizovaným postihnutím kože s potrebou pravidelného ošetrovania pomocou mastí, pást, olejov, obkladov,
  - e) psoriasis vulgaris – generalizovaná forma s potrebou pravidelného ošetrovania pomocou mastí, pást, olejov, obkladov,
  - f) ostatné kožné ochorenia vyžadujúce trvalé ošetrovanie pomocou mastí, pást, olejov, obkladov (rozsiahle dermatózy, dermatomykózy, rohovatenie), kožné ochorenie musí mať generalizovaný charakter a postihuje plochu väčšiu ako 20 % povrchu kože,
  - g) ochorenia so zvýšenou sekréciou potných žliaz (chloridy v pote viac ako 40 mmol/l, sodík viac ako 70 mmol/l).

- II. Stavy s chronickou sekréciou z fistúl a stomíí s potrebou častého ošetrovania (viac ako trikrát denne)
  - a) osteomyelitída s trvalou sekréciou,
  - b) chronické fistuly so sekréciou,
  - c) tracheostómie, gastrotómie, nefrostómie, cystotómie, kolostómie,
  - d) cystická fibróza s chronickými pľúcnymi prejavmi alebo gastrointestinálnymi prejavmi.

- III. Ostatné postihnutia
  - a) stresová inkontinencia moču III. stupňa,
  - b) úplná inkontinencia moču (podmienená organicky),
  - c) úplná inkontinencia stolice.

Príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich s nadmerným opotrebovaním šatstva, bielizne obuvi a bytového zariadenia možno žiadateľovi priznať vtedy, ak trpí ochorením alebo používa pomôcku, ktoré sú uvedené v prílohe č. 7 zákona č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Výška príspevku je pri všetkých ochoreniach rovnaká – 18,39 € (9,28% zo životného minima).

- I. Zoznam chronických stavov, pri ktorých dochádza k nadmernému opotrebovaniu šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia v dôsledku ťažkých porúch mobility bez používania technicky náročných pomôcok:
  - a) ťažké spastické obrny a chabé obrny dolných končatín,
  - b) mozgové, mozočkové a miešne dysfunkcie podmieňujúce ťažké poruchy chôdze,
  - c) stavy so stuhnutím kolenného kĺbu alebo bedrového kĺbu trvalého charakteru bez možnosti ovplyvnenia tohto stavu ďalšou liečbou,
  - d) úplná slepota oboch očí,
  - e) praktická slepota oboch očí.

- II. Zoznam technicky náročných pomôcok, ktorých používaním dochádza k nadmernému opotrebovaniu šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia
  - a) elektrické vozíky,
  - b) mechanické vozíky,
  - c) kočíky,
  - d) chodúľky,
  - e) kralery,
  - f) ortézy z tuhých materiálov (dlahy, výstuže, pružiny)
    - ortézy krku, trupu, bedra a lumbálnej oblasti,
    - ortézy horných končatín okrem ortéz prstov a ruky, ktoré nemajú uchytenie na predlaktí,
    - ortézy dolných končatín okrem ortéz prstov a nohy, ktoré nemajú uchytenie na predkolení,
  - g) protézy
    - protézy horných končatín okrem protéz prstov a ruky, ktoré nemajú uchytenie tuhým objímkou na predlaktí,
    - protézy dolných končatín okrem protéz chodidla, ktoré sú kompenzované výplňou a ortopedickou obuvou a nemajú uchytenie tuhým objímkou na predkolení.

Posudzovanie odkázanosti na pomoc inej osoby podľa prílohy č. 3 zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách

1. Stravovanie a pitný režim

- umiestnenie jedla na tanier,
- naliatie tekutiny do pohára, šálky a schopnosť ich prenesenia,
- bezpečné prenesenie jedla a tekutín z jedného miesta na druhé,
- úprava jedla a tekutín pred konzumáciou (napríklad odstránenie a otváranie obalu, ošúpanie ovocia a zeleniny, otvorenie fľaše),
- rozdelenie (nakrájanie) potravy na menšie kúsky,
- prenesenie jedla a nápoja k ústam,
- konzumácia jedla a nápojov obvyklým spôsobom,
- rozpoznanie teploty jedla a nápojov,
- zistenie obsahu obalu s potravinami a nápojmi,
- zistenie záručnej doby z obalov potravín a nápojov,
- dávkovanie a užívanie enzýmov na trávenie podľa množstva a zloženia prijímanej potravy,
- dodržiavanie pitného režimu.

0 bodov = osoba je pri väčšine úkonov stravovania odkázaná na pomoc inej osoby

5 bodov = osoba je minimálne pri dvoch úkonoch stravovania odkázaná na pomoc inej osoby

10 bodov = osoba je schopná vykonávať všetky úkony stravovania samostatne

2. Vyprázdňovanie močového mechúra

- presun na toaletu a z toalety,
- permanentná kontrola a pomoc pri vyprázdňovaní močového mechúra,
- manipulácia s odevom pred a po vyprázdnení a zabránenie jeho znečisteniu,
- zaujatie vhodnej polohy pri vyprázdňovaní močového mechúra (pri použití WC alebo podložnej misy, respektíve močovej fľaše),
- účelná očista po vyprázdnení močového mechúra.

0 bodov = osoba je pri väčšine úkonov vyprázdňovania močového mechúra odkázaná na pomoc inej osoby

5 bodov = osoba je minimálne pri dvoch úkonoch odkázaná na pomoc inej osoby

10 bodov = osoba je schopná vykonávať všetky úkony vyprázdňovania močového mechúra samostatne

3. Vyprázdňovanie hrubého čreva

- presun na toaletu a z toalety,
- permanentná kontrola a pomoc vrátane masáže pri vyprázdňovaní hrubého čreva,
- manipulácia s odevom pred a po vyprázdnení a zabránenie jeho znečisteniu,
- zaujatie vhodnej polohy pri vyprázdňovaní hrubého čreva (pri použití WC alebo podložnej misy),
- účelná očista po vyprázdnení hrubého čreva.

0 bodov = osoba je pri väčšine úkonov vyprázdňovania hrubého čreva odkázaná na pomoc inej osoby
5 bodov = osoba je minimálne pri **dvoch** úkonoch odkázaná na pomoc inej osoby
10 bodov = osoba je schopná vykonávať všetky úkony vyprázdňovania hrubého čreva

4. Osobná hygiena

- umytie rúk, nôh, tváre, podpazušia, vonkajších pohlavných orgánov,
- výmena hygienických vložiek a plienok,
- vyčistenie zubov alebo zubnej protézy,
- príprava pomôcok na holenie a oholenie sa,
- česanie vlasov, umývanie a úprava vlasov,
- čistenie uší, nosa a prínosných dutín (napríklad odsávanie sekrétov horných ciest dýchacích),
- čistenie dolných ciest dýchacích (napríklad zriedenie a vykašlanie hlienov),
- čistenie, strihanie alebo opilovanie nechtov na rukách,
- čistenie, strihanie alebo opilovanie nechtov na nohách,
- make-up.

0 bodov = osoba je pri väčšine úkonov zabezpečenia osobnej hygieny odkázaná na pomoc inej osoby
5 bodov = osoba je minimálne pri **troch** úkonoch zabezpečenia osobnej hygieny odkázaná na pomoc inej osoby
10 bodov = osoba je schopná vykonávať všetky úkony zabezpečenia osobnej hygieny

5. Celkový kúpeľ

- vykonanie celkového kúpeľa vrátane umytia vlasov,
- rozpoznanie teploty vody,
- použitie pomôcok na vykonanie celkového kúpeľa (špongia, šampón, sprchový gél, pemza a pod.),
- utieranie sa a krémovanie.

0 bodov = osoba je pri väčšine úkonov celkového kúpeľa odkázaná na pomoc inej osoby
5 bodov = osoba je minimálne pri **dvoch** úkonoch celkového kúpeľa odkázaná na pomoc inej osoby
10 bodov = osoba je schopná vykonávať všetky úkony celkového kúpeľa

6. Obliekanie, vyzliekanie

- výber oblečenia zodpovedajúceho situácii, prostrediu a klimatickým podmienkam,
- rozpoznanie jednotlivých častí oblečenia a ich správne vrstvenie,
- samostatné obliekanie a vyzliekanie odevu,
- obutie a vyzutie obuvi (vrátane zaviazania a rozviazania šnúrok na obuvi),
- nasadenie a zloženie spevňovacích pomôcok,
- farebné zladenie oblečenia,
- rozpoznanie čistoty odevov a obuvi.

0 bodov = osoba je pri väčšine úkonov obliekania a vyzliekania odkázaná na pomoc inej osoby
5 bodov = osoba je minimálne pri dvoch úkonoch obliekania a vyzliekania odkázaná na pomoc inej osoby
10 bodov = osoba je schopná vykonávať všetky úkony obliekania a vyzliekania

7. Zmena polohy, sedenie a státie

- zmena polohy tela z polohy v ľahu do polohy v sede alebo do polohy v stojí a opačne, prípadne s použitím pomôcky,
- zmena polohy zo sedu a do sedu (napríklad z vozíka do auta, z vozíka na posteľ, z vozíka na toaletu),
- zmena polohy z boku na bok, na chrbát a na brucho,
- udržanie polohy v sede aspoň 30 minút,
- státie a vydržanie v stojí aspoň 10 minút, prípadne s pridržovaním alebo s pomôckou.

0 bodov = osoba je pri väčšine úkonov zmeny polohy, sedenia a státia odkázaná na pomoc inej osoby

5 bodov = osoba je minimálne pri **dvoch** úkonoch zmeny polohy, sedenia a státia odkázaná na pomoc inej osoby

10 bodov = osoba je schopná vykonávať všetky úkony zmeny polohy, sedenia a státia

8. Pohyb po schodoch

- výstup a zostup zo schodov samostatne, s použitím pomôcok alebo s pomocou inej osoby.

0 bodov = osoba nie je schopná pohybu po schodoch ani s použitím pomôcok alebo s pomocou inej osoby,

5 bodov = osoba je pri pohybe po schodoch odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby

10 bodov = osoba je schopná samostatného pohybu po schodoch s použitím alebo bez použitia pomôcok

9. Pohyb po rovine

- chôdza aspoň 50 krokov bez pomoci s možnosťou použitia pomôcok – barla, palica, chodítko, G-aparát, alebo pohyb s vozíkom minimálne 50 metrov bez pomoci,
- udržanie požadovaného smeru chôdze alebo pohybu s vozíkom,
- chôdza alebo pohyb s vozíkom okolo prekážok alebo cez prekážky.

0 bodov = osoba je pri väčšine úkonov pohybu po rovine odkázaná na pomoc inej osoby

5 bodov = osoba je minimálne pri jednom úkone pohybu po rovine odkázaná na pomoc inej osoby

10 bodov = osoba je schopná vykonávať všetky úkony pohybu po rovine

10. Orientácia v prostredí

- orientovanie sa v priestore bytu alebo domu,
- orientovanie sa v blízkom okolí bytu, domu, školy, miesta výkonu zamestnania,
- orientovanie sa v neznámom prostredí,
- orientovanie sa v cestnej premávke,
- poznávanie blízkych osôb,
- opustenie bytu, domu alebo zariadenia, v ktorom je osoba ubytovaná,
- návrat do bytu, domu alebo zariadenia, v ktorom je osoba ubytovaná,
- rozlišovanie zvukov a ich smeru,
- rozpoznanie času, orientovanie sa v čase,
- rozlišovanie jednotlivých priestorov bytu alebo domu alebo zariadenia, v ktorom je osoba ubytovaná.

0 bodov = osoba je pri väčšine úkonov orientácie v prirodzenom prostredí odkázaná na pomoc inej osoby

5 bodov = osoba je minimálne pri **dvoch** úkonoch odkázaná na pomoc inej osoby

10 bodov = osoba je schopná vykonávať všetky úkony orientácie v prirodzenom prostredí

11. Dodržiavanie liečebného režimu

- dodržiavanie pokynov ošetrojúceho lekára,
- rozpoznanie správneho lieku, správnej dávky a príprava lieku,
- pravidelné užívanie liekov a aplikácia mastí,
- aplikácia podkožných injekcií (napríklad inzulínu),
- dodržiavanie diéty.

0 bodov = osoba je pri väčšine úkonov dodržiavania liečebného režimu odkázaná na pomoc inej osoby

5 bodov = osoba je minimálne pri **dvoch** úkonoch odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby

10 bodov = osoba je schopná vykonávať všetky úkony dodržiavania liečebného režimu

12. Potreba dohľadu

- dohľad pri činnostiach uvedených v bodoch 1 až 11.

0 bodov = osoba je odkázaná na nepretržitý dohľad pri väčšine činností

5 bodov = osoba je odkázaná na dohľad počas dňa minimálne pri troch činnostiach

10 bodov = osoba nie je odkázaná na dohľad pri žiadnej z činností

Podľa počtu bodov je človek zaradený do určitého stupňa odkázanosti:

Stupeň	Počet bodov	Priemerný rozsah odkázanosti (hod./deň)
I.	105 – 120	0
II.	85 – 104	2 – 4
III.	65 – 84	4 – 6
IV.	45 – 64	6 – 8
V.	25 – 44	8 – 12
VI.	0 – 24	viac ako 12

Opatrovateľskú službu obec poskytuje pri odkázanosti stupňa II. a vyššom. Na umiestnenie do **domova sociálnych služieb** je potrebný stupeň V. a VI., na umiestnenie do **zariadenia pre seniorov** aspoň stupeň IV. **Opatrovateľský príspevok** je možné poberať pri stupni V. a VI.

Zoznam činností, s ktorými sa pomáha osobe na to odkázanej podľa prílohy č. 4 zákona č. 448/2007 Z.z. o sociálnych službách

1. Sebaobslužné úkony:

a) Hygiena:

- osobná hygiena – hygienická starostlivosť o jednotlivé časti tela: ruky, tvár, zuby, nechty (holenie, česanie, umývanie, make-up, odličovanie, strihanie nechtov na rukách a na nohách, aplikácia krémov, masti, prípadne medikamentov),
- celkový kúpeľ – hygienická starostlivosť o celé telo vo vani, prípadne v sprche s umytím vlasov (celkový kúpeľ sa vykonáva vždy vo vani alebo v sprchovacom kúte).

b) Stravovanie a dodržiavanie pitného režimu:

- porciovanie stravy,
- obsluha (prinesenie stravy a nápoja na dosah klienta),
- kŕmenie a pomoc pri pití.

c) Vyprázdňovanie močového mechúra a hrubého čreva:

- sprievod na toaletu,
- pomoc pri vyzliekaní, obliekaní,
- účelná očista po toalete,
- sprievod z toalety,
- podanie podložnej misy, močovej fľaše s následným očistením podložnej misy (fľaše),
- ochrana osobnej a postelnej bielizne pred znečistením (nasadenie a výmena plienky).

d) Obliekanie, vyzliekanie:

- výber oblečenia (rozpoznanie jeho správneho vrstvenia a farieb),
- obliekanie, obúvanie,
- vyzliekanie, vyzúvanie.

e) Mobilita, motorika:

- sprievod pri chôdzi (chôdza po rovine, po schodoch),
- pomoc pri vstávaní z lôžka, pomoc pri líhaní na lôžko,
- polohovanie,
- pomoc pri manipulácii s predmetmi (napríklad pri uchopení lyžičky, zapínaní gombíkov),
- obsluha a premiestňovanie predmetov dennej potreby.

f) Dodržiavanie liečebného režimu:

- v domácom prostredí
  - nákup liekov, podávanie liekov a aplikácia mastí,
  - kontrola glykémie glukomerom,

- odmeranie krvého tlaku, pulzu a telesnej teploty,
- aplikácia liečiva subkutánne (napríklad inzulínu),
- polohovanie,
- v zariadení
  - nákup liekov,
  - polohovanie.

2. Úkony starostlivosti o svoju domácnosť:

- nákup potravín a iného drobného spotrebného tovaru,
- príprava jedla, varenie, zohrievanie jedla,
- donáška jedla do domu,
- umytie riadu,
- bežné upratovanie v domácnosti,
- obsluha bežných domácich spotrebičov,
- starostlivosť o bielizeň (pranie, žehlenie),
- starostlivosť o lôžko,
- vynášanie drobného odpadu do zbernej smetnej nádoby,
- donáška uhlia, donáška dreva, vynesenie popola, donáška vody, kúrenie vo vykurovacích telesách a ich čistenie,
- ďalšie jednoduché úkony spojené s prevádzkou a udržiavaním domácnosti (administratívne úkony spojené s vedením domácnosti, napríklad zabezpečenie úhrady platieb).

3. Základné sociálne aktivity:

a) Sprievod:

- na lekárske vyšetrenie,
- na vybavenie úradných záležitostí,
- do školy, zo školy, do zamestnania a zo zamestnania,
- pri záujmových činnostiach.

b) Predčítanie pre fyzickú osobu, ktorá je nevidiaca alebo prakticky nevidiaca najmä pri vybavovaní úradných záležitostí, pri vybavovaní úradnej a osobnej korešpondencie a pri nakupovaní.

c) Tlmočenie pre fyzickú osobu, ktorá je nepočujúca, fyzickú osobu, ktorá má ťažkú obojstrannú nedoslýchavosť alebo pre fyzickú osobu, ktorá je hluchoslepá, najmä pri vybavovaní úradných záležitostí, pri návšteve lekára, pri záujmových činnostiach.

4. Dohľad pri úkonoch sebaobsluhy, úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť a pri vykonávaní základných sociálnych aktivít:

- potreba dohľadu v určenom čase,
- potreba nepretržitého dohľadu.

